

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 48.

Laupäeval, 20. novembril 1926.

VIII aastakäik.

Vabadussõja mälestussammas Narva-Jõesuus.

SISUSTIK: Dokumente Vabadussõja algpäevilt. — —ms—: I diviisi 8. aastapäeval. (21. XI. 18.—21. XI. 26.). — Auto-tankide divisjoni kolmanda aastapäeva puhul. — J. Tõrvand: Punaväe arenemiskäik ajaloolises perspektiivis. — E. M.: Mõtteid meie laevastiku uuendamise kohta. — X.: Veel Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisest. — M. T.: Rasked kuulipildujad pealetungilahingus. — K. S.: Juriidilised näpunäited. — M.: Jooni Nõukogude Vene punaväe organiseerimisest. — Sõjakirjanudust. — Kaitseväe elu. — Sõjaväelised teated — Kroonika.

Dokumente Vabadussõja algpäevilt.

Päevakäsk № 1.

24. veebruaril 1918. astusid Saksa sõjaväed Tallinnasse ja võtsid Eestimaa oma alla. Eesti, kes ennast iseseisvaks demokratiliseks Vabariigiks oli tunnistanud, otsustas erapooletuks jääda.

Rahval algas raske aeg võõra võimu all. Kõik Eesti riiklised, omavalitsused ja isegi puhas-hariduslised asutused suluti kinni, kogu valitsus-võim läks Saksa sõjavägede poolt kokuseatud asutuste kätte.

Uus võim ei võinud näha, et meil meie sõjaväe näol jõud alale oleks jäänud, sellepärast tuli meie seisukorda arvesse võttes käsk Eesti väeosade kojulaskmiseks välja anda.

Eesti sõjavägi oli sunnitud laiali minema, kuid ajutiselt.

Rahvas ootas. Usk, et vabanemine ometi tuleb, aitas meie rahval ka kõige raskema surve kanda. Liitlaste võidud läänes vabastasid päikese pilvist ja Eestissegi koitsid esimesed vabaduse-kiired, mis Saksa militarismusele siingi lõpupäivi kuulutasid. Võit läänes ja vabaduslaine Saksamaal avasid meile väravad jälle vabasse Eestisse. Meie oleme jälle täisõiguslised Eesti Vabariigi kodanikud. Kuid õigused kohustavad. Suur aeg, oma riigi rajamise aeg, paneb meie peale suured ülesanded.

Esimeseks nõudmiseks on, et meie rahvas võimaluse saab vabalt igasugusest survest oma riiklist korda luua.

Eesti Asutav Kogu on see peremees, kelle suu läbi meie rahvas oma tahtmise välja ütleb. Et aga see vabalt — ilma võõra surveta —

sünniks, selleks on tarvis jõudu, mis rahva vaba eneseavaldust kaitsma peab. Sarnaseks tege-likuks kaitsejõuks on Eesti sõjavägi.

Eesti Ajutise Valitsuse otsusel kutsusin mina Eesti mehed lipu alla. Iga mees, kes kodumaad ja tema vabadust kaitsma kutsutud, peab meeles pidama, et tema pääl raske vastutus lasub rahva ja maa ees.

Kuid sõjavägi on alles siis jõud, ainult siis seisab ta oma ülesannete kõrgusel, kui temas tõsise kohusetunde kõrval ka kindel korratunne valitseb. Korratunne käseb, et kõik sõjaväelased — nii ohvitserid kui soldatid, ennast ilmingimata korra alla heidavad. Kõik määrused ja eeskirjad töötatakse meie demokraatlike korra nõuete järele välja, kus kõigi sõjaväelaste kodaniku-õigusi niipalju kui seda otsekoheste ülesannete täitmine ei keela, silmaspeetakse. Sõjamehed, meie käes on nüüd otsustada, kas meie iseseisvaks rahvaks jääme ja kas meil jõudu ja tahtmist on rahulikult ja korralikult Eesti riiki rajada. Sest ainult see, kes oma kodu suudab ise korraldada, võib loota, et teda ka teised riigid iseseisva liikmena oma peresse vastuvõtavad.

Usun, et silmapilgu tähtsusest iga tõsine Eesti Sõjamees aru saab ja oma kohust lõpuni täidab.

Päevakäsk ette lugeda kõigis väeosades.
Antud 22 novembril 1918.

Tallinnas.

Sõjamineister,
Kindral-Major Larka.

Päevakäsk Sõjavägedele.

№ 2.

Nimetakse ajutiselt:

Diviisi ülemaks: Kindral-major Tõnisson.
Diviisi staabi ülemaks: Kindralstaabi oberst Rink.
Suurtükiväe ülemaks: Alam-oberst Terras.
Inseneriväe ülemaks: Ehitusinsener Pentson.
Mereväe ülemaks: 2. järgu kapten Schiller.
Varustusvalitsuse ülemaks: oberst Reimann.
Ülemaks Sõjaväe arstiks: Dr. Ostrov.
Tema abiliseks Dr. Tanilas.

Diviisi arstiks Dr. Leesment.

Rea osakonna ülemaks: kapten Siimon.

Mobilisatsiooni osakonna ülemaks: kapten Rotschild.

Kohtu osakonna ülemaks: Alam-oberst Vahtramäe.

Polkude ülemateks:

1-se jalaväe polgu ülemaks: Kindral-majoor Pödder.

2-se „ „ „ Oberst Unt.

3-da „ „ „ Alamoberst Kubo.

4-da „ „ „ Alamoberst Seimann.

5-da „ „ „ Kindralstaabi alamoberst Reek.

6-da „ „ „ Alamoberst Puskar.

Suurtükiväe polgu ülemaks Kapten Kauler.

Ratsaväe polgu ülemaks Kapten Jonson.

Inseneri pataljoni Kapten Riiberg.

Ametisse astumise päevaks arvatakse 21-ne november 1918 a.

Tallinnas, 24. novembril 1918 a.

Sõjamineister,

kindral-majoor Larka.

I diviisi 8. aastapäeval.

(21. XI. 18. — 21. XI. 26).

On ilus traditsioon — käidud vahemaa järele hetkeks peatuda, kas või mõtteski, arvestada läbikäidud kilomeetrid, jõudu uueks rännakuks, selgitada teid ja tähi-seid kauguses kutsuvaile eesmärkidele... Seda teeb iga matkaja, liikudes kilomeetripõstist postini, nagu kiirrongi jaamast jaamani; seda teeb ka iga „matkaja kodukaitse teedel“. Üks neist — I diviis — jõuab täna, 21. novembril postini, mille ühele küljele on märgitud „8“. Numbreid teisel poolel küll silm veel ei seleta, kuid ees paistavad avarad kaugused.

Tahtmatult tuleb meelde diviisi teekond esimese peatuseni ühes tema sündimisvalude ja rõõmudega, tema esimene aastapäev novembris 1919 a.

I diviisi sündimine — see on meie rahva kaine mõistuse ja tugeva tahtejõu võidukäik läbi segaste ja veriste aegade; see on suur tegelik samm

ammuhõõgunud vabadusiha kehastamiseks reaalkujul, selle julge sammu astumisele võlgneme tänu oma olemasolu eest vaba ja iseseisva riigi rahvana.

8. aastat diviisiülemana.

(21. XI. 18. — 21. XI. 26).

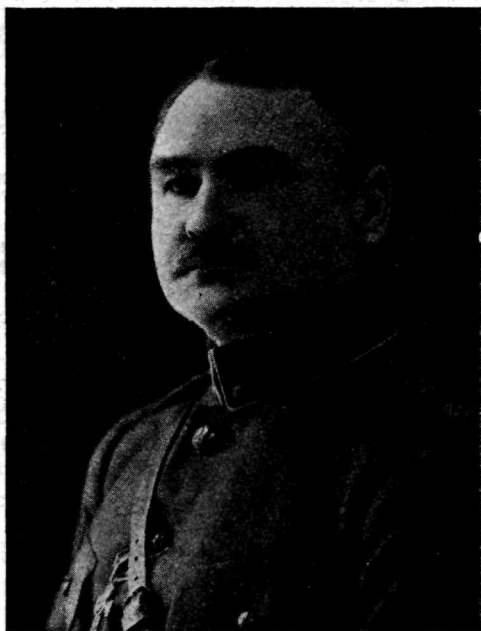

Kindral-majoor Aleksander Tõnisson.

I. diviisi esimene ülem.

Sündmuste keerised 1918 a. lõpul, milledega langeb ühte I diviisi staabi ja alluvate väeosade formeerimine (raske taganemine idapiirilt pealinna külje alla, sekeldused okupatsioonivõimudega, hiljem vaenlase väljaviskamine Narvajõe taha) on veel kõigil värskest mälestuses. Siinkohal laseme vaid silmade ette kerkida sündmused, mis leidsid aset diviisi esimesel aastapäeval. Selle päeva õpistel on meile püsiv väärtus ja nad väärivad ikka jälle allakriipsutamist.

Teatavasti oli see novembris 1919, kus Põhja-Lääne armee teistkorda löödi taganema Petrogradi alt. Omas võidutuhinas tahtis punaar-mee, maksu mis maksab, taganejaid lõplikult hävitada ja ühtlasi ka

*Kindral-major Otto Heinze.
I. diviisi ülem.*

Eestile surmahoopi anda. Selleks oli tarvis eestkätt Narva ära võtta. Juba 17. novembril algasidki punaväed pealetungi I diviisi osadele Luuga jõe joonel. Kahurtuli oli ennenägematu.

Päeva jooksul löid diviisi osad tagasi vaenlase kolm pealetungi. Ka öösel ja järgmisel päeval tormasid punased vahetpidamata peale, saates ikka uusi ja uusi rügemente tulle. 19. november algas samuti marulise kahurtulega. Külades, kus asusid diviisi osad, ei jäetud sõna tõsisel mõttes „kivi kivi peale“. Keskpäeva ajal ilmusid silmapiirile jalaväe kolonnid, valgudes ahelikku. Kell 15 tormas punaste esimene laine meie positsioonide peale, kuid löödi tagasi; kuid järgnesid ikka uued ja uued ahelikud. Lahing kestis kuni hilja õhtuni, mil punased viimaks taganesid.

Iga päev tõi kaasa uusi üllatusi, rügemendid kaotasid vahest haavatutena ja surnutena terved allüksused. Eriti palavates võitlustes möödus diviisi esimene aastapäev — 21. november. Vaenlase kahurtule kohta märgib siin diviisi päevaraamatukrooniker: „Soomelaheäärespommitas vaenlane suurtükitlega Suur-Kusemkino küla. Jamburi sihis pommitas vaenlane marutulega rasketest ja kergetest suurtükidest meie seisukohti Aleksandrovskaja Gorka, Žabino ja Kalmotka külade liinil. Aleksandrovskaja Gorka põles suurtükitle läbi maani maha. Žabino ja Kalmotka said raskesti kannatada“. Vahetpidamata tungisid punased suurtükitle, soomusautode ning soomusrongide („Lenin“ ja „I Tšernomorski“) toetusel meie väeosadele kallale, sageli 6—10 järgulistena ahe-

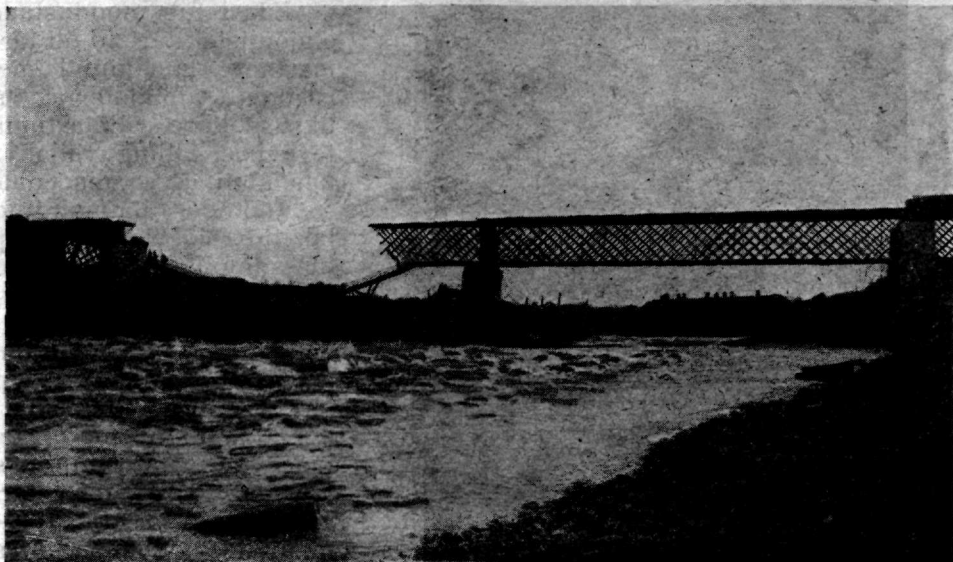
Vabadussõja päevilt.

Eesti Verdun — purustatud Narva.

Vabadussõja päevilt.

Narva purustatud
raudteesild.

likkudena. Rügemedid võitlesid ennastsalgavalt. Kogu diviisi rindel jäid meie osad seisukohtade peremeheks.

Nii möödus diviisi esimene aastapäev. Mis sel päeval kaevikutes tunti ja üle elati, on raske kirjeldada. Seda peab ise kaasa elama, et teisi mõista. Kuid ükski ei kaebanud raskuste üle, keegi ei hädaldanud. Sest iga mees teadis, et tema peale paneb kodumaa omad viimased lootused, tema kangelastegusid saavad kõikide kodanikkude südamelöögid.

Nüüd võib diviisi pühitseda oma 8. aastapäeva rahuaja oludes. Tõsi küll, ka nüüd on

tal mõnesuguseid raskusi ja muresid. Ent kui väikestena tunduvad nad kõik veriste vabadusvõitluste kõrval! Ja kas tohime endid neist lasta heidutada? Ei, siis ei oleks meie väärt seisma oma sõjavendade kõrval, kelledest paljud on veel praegugi meie tegevuse jälgijateks.

Seepärast — olgu elu raskematel hetketel meile teenäitajaks ja eeskujuks diviisi kangelasteod tema esimesel hällipäeval! Neist ammutagem veendumus, et „ei ole olukorda, kust sõdur ei pääseks auga välja“. Seda õpetab meile diviisi esimene aastapäev, selleks kohustab meid ta ajalugu! —ms—

Auto-tankide divisjoni kolmanda aastapäeva puhul.

23. novembril pühitseb meie Auto-tankide divisjon oma kolmandat aastapäeva. Aeg, mis selle väeosa seljataga, on võrdtemisi küll lühike, kuid vaatamata sellele on suudetud palju ära teha.

Kolm aastat tagasi oli lahingumasinate ala meil veel lapsekingades. Lahingumasinate olid küll olemas, kuid neil puudus elujõuline organisatsioon, parandamisvõimalused ja tehnilised abinõud nendega lahinguväljale astumiseks. Üksustel, milledest tuli formeerida divisjon, puudusid isegi korralikud haamid, rääkimata muust tehnilisest varustusest. Ka lahingumasinate ise nõudsid tõsist remonti.

Loomulikult tuli esimeses järjekorras luua töökojad. See oli üks raskematest ülesannetest. Puudus raha, materjalid,

tööriistad, masinad jne. Puudusid ka vilunud tööjõud töökodade asutamiseks ning seal töötamiseks. Kõige päälle vaatamata asuti tööle. Korjati kokku teistele kõlbmatu, parandati, seati korda, ja varsti võidi alata lahingumasinate parandamist juba oma töökojas. Kolme aasta jooksul täienesid ja muutusid töökojad ajakohaseks, kus võimalik on teostada igasugust remonti nii jõu- kui ka lahingumasinatele. Praegu koosnevad divisjoni töökojad rauatreimisekojast, puutöökojast, sepikojast, vulkaniseerimise-, lukusepa- ja elektrotehnika töötubadest. Ka ei puudu divisjoni töökodades mootorite proovipink, kus katsutakse nende võimet pärast remonti. Energiat annab töökodadele oma jõujaam 40 HP võimega.

*Kolonel-leitnant Jaan Lutsar.
Auto-tankide divisjoni ülem.*

Järgmiseks ülesandeks oli lahingumasinade jaoks vastava kaadri ettevalmistamine. Selleks tuli luua õppeklassid nõutavate õppeabinõudega. Ka selle ülesande teostamine oli raske, kuid siiski saadi sellest juba kergemini üle. Klassidesse valmistasid õppeabinõusid suuremalt osalt juba omad töökojad.

Praegu seisab ka õppeala nõutaval kõrgusel, on varustatud uuemate õppeabinõudega, mis võimaldavad sõdurite praktilist ettevalmistamist.

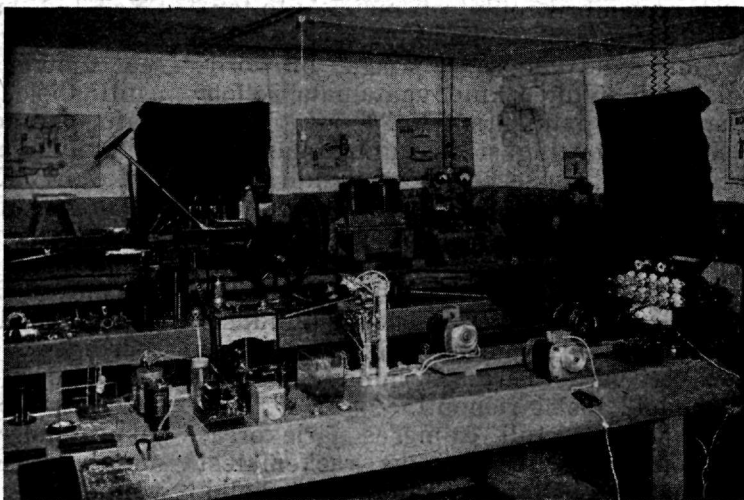
Edasi tuli moodustada lahinguüksused elujõulisteks. Neid oli tarvis päale lahingumasinade ja vilunud meeskonna veel varustada abinõudega, mis võimaldavad üksuse kiire väljaastumise ja takistamata tegevuse lahinguväljal. Ka see ülesanne lahendati divisjonis edukalt.

Töötades ülalmainitud probleemide allal, tuli mõelda ka väliõppuste päale, sest klassiõppused, olgu nad korraldatud ni hästi tahes, ei võimalda siiski meeskonda täielikku väljaõpetamist. Seda silmas pidades asus divisjon juba esimesel aastal laagrisse. Roobiti väliõppustega algas tutvustada ka laagriplatsi ja osalt õppevälja korraldamine, mis praegugi veel lõpule pole viidud. Möödunud suvel ehitati divisjon omal jõul vanast barakist enam-vähem korraliku püüvõru 100—120 sõduri mg alohvitseri jaoks ja korralikud laskemootorid laod telliskivist. Nagu tähendatud, pole õppevälja tehnilise ettevalmistamise ja laagri ehitustööd kaugeltki veel lõpule viidud. Tehtud töö on ainult väike sa kavatsustest, kuid arvatavasti suueb divisjon ka need tööd juda lähemas tulevikus lõpule viia.

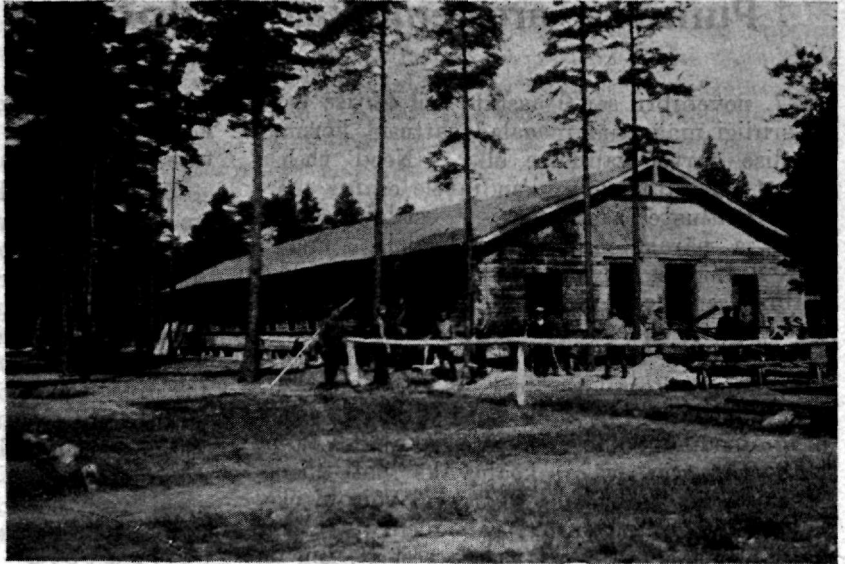
Kokkuvõetult on Auto-tankide divisjon kolme aasta jooksul kujunenud võimaks väeüksuseks, kes iga silmapilk võib sutada lahingutegevusse. Edukat tegutsenst lahinguväljal kindlustavadi tugev ja kestev vaimline ning isiklik side ja vastastikune tutvus nende väeliikidega, kelledega koos tuleb võidelda.

Lühike, kuid tagajärjekas mineik lubab eeldada divisjonile veelgi tagajärjekamat tulevikku. Ta võib rahulikult vastu sammuda neljandale aastale ja lahendada need probleemid, mis uuem tehnika tale

*Auto-tankide divisjoni
õppejaoskonna
mootori-klass.*

Auto-tankide divisjoni
laager
Männiku jaama juures.
Majanduslised teel
ehitataw
sõdurite barakk
(20 sülda pikk, 6 s. lai).

ette veeretab. Auto-tankide divisjoni organiseerimine ja tehtud edusammud on kõige tihedamalt seotud divisjoni ülema kolonel-leitnant Jaan Lutsari nimega. Kui eriteadlane tankide ja soomusautode alal juba Ilmasõja lahingupäevilt, pühendas kol.-ltn. J. Lutsar täie andumusega kogu oma energia ja oskused Eesti soomusautode üksuse loomisele, sealjuures teravalt jälgides igat edusammu ja uuendust sel alal välisriikides. Töö on lühikese aja kestvusel suutnud anda juba hiilgavaid tagajärgi, kuna tulevik kindlasti veel nii mõnegi saavutusega meid rikastab.

Minnes välja põhimõttest: „ühinemises on jõud“, on meie Auto-tankide divisjon loonud ligemad sõbrussidemed Läti vas-

tava väeüksusega — Läti Auto-tankide rügemendiga. Hiljuti küllastati Lätit. Käesolev Auto-tankide divisjoni aastapäev töötab aga meile külalisi Lätist ja kujuneb seega sündmuseks kogu Eesti kaitsevæele. Nimelt tulevad meie Auto-tankide divisjonile külla meie lugupeetud liitlase Läti Auto-tankide rügemendi ülem kolonel Grossbarts, tema abi kolonel-leitnant Dzerve, kapten Brachmans ja Zandbegs, leitnant Spalvins ja Bluzmans, vanem allohvitser Ploks, seršant Aleksnis ja Kalnins ning Läti Auto-Klubi esitajad härrad G. Rudzits, J. Otlans ja A. Krisjans.

Külalised jõuavad Tallinna 22-sel skp. kell 10,40.

Auto-tankide divisjoni
rauttreimise töötuba.

Punaväe arenemiskäik ajaloolises perspektiivis.

J. Tõrvand.

7. novembril sai 9 aastat, mil endise Vene keisririigi määratud maaalad sattusid kommunistlike partei valitsuse alla. Need üheksa aastat on uutele võimukandjatele olnud suurteks võitluste aastateks — esialgu sõdade näol ja pärast majanduslisel alal. Praegu on N. Liidus jõutud välja teatud näiliku stabiilsuseni pea kõikidel riiklise elu avaldustel. Stabiilsust, vähemalt kindlat kalduvust selle poole võib ära märkida kõige pealt N. Liidu sõjajärgude korraldamises.

Nõukogude Liit oma suure rahvamassiga ning looduslike rikkuste poolest on ja jääb väga ja väga kaaluvaks poliitiliseks ja sõjaliseks teguriks. Olgu seal võimul ükskõik missugune režiim, peab meil alati suur huvi olema selle teguri vastu, sest N. Liit on meie naaber. Meie peame tundma tema sõjalisi võimeid, iseäranis praegusel segasel ajajärgul. Et aga enam tõenäoliselt neid võimeid enesele ette kujutada, paistab vajalik olevat mitte ainult vaatlemisele ja hindamisele võtta praegusi N. Liidu sõjalisi jõude, vaid ühtlasi vaadelda ka seda punaarmee arenemise protsessi, mis möödunud aastatel aset leidis. Oleviku juured peituvad minevikus. Analüüsides minevikku, saame selgemini aru olevikust ning suudame umbkaudseltki hinnata tuleviku nähtusi.

I.

Vene revolutsioon oli möödapääsmatu nähtus. Tsaari valitsus ja Vene aristokraatia tegid kõik selleks, et massides kasvaks revolutsiooniline meeolu. Kui revolutsioon sai teoks, algas tema arenemine. Ikka kaugemale ja kaugemale pahemale poole kaldus revolutsiooniliste kihide meeolu, kuni lõpuks oktoobris 1917 a. haarab võimu enese kätte Vene enamlaste (kommunistide) partei. Selle partei juhid olid tahtejõulised inimesed, ning oma aadete teostamiseks olid nad kõige peale valmis. Tääkide abil haarati võim, täägid pidid olema võimule teoks, täägid pidid hävitama neid, kes oleks julgenud vastu hakata kapitalistliku korra mahakiskumisel ning eksitada uue, sotsialistliku korra ülesehitamisel.

Kes olid siis need esimesed punaste tääkide kandjad?

Enamline propaganda leidis kõige rohkem pinda ja poolehoidjaid seal, kus olid proletaarilise elemendi koondused. Nii näeme, et Vene riigi tsentrumites ja tööstuse raioonides kõige pealt tekivad nii-nimetatud punakaardi (красная гвардия) salgad. Üksikud vabrikud ja raioonid on nende formeerimiste baasiks. Talitatakse põhimõtte järele: ühed töötavad

vabrikus, teised lähevad kaitsma revolutsiooni. Päritolu (землячество) ja vastastikune üksteise tundmine mängisid siin suurt osa.

Vabrikute proletariaat oli punakaardi parem osa. Kuid töötava proletariaadi kõrval näeme punakaardis suurel arvul ka nii-nimetatud „Lumpen-proletariaati“, igasugust deklasseeritud elementi, hulguseid ja kaelakohtulisi kurjategijaid. Paljuid neist meelitas punakaardi osadesse hüüdsõna: „röövi, mis röövitud“. Julgem oli ju röövida siis, kui relvad käes.

Juhtideks punakaardis olid need, kellel oli selleks küllalt tahtejõudu ning keda sündmused ise etteotsa upitasid. Oktoobri revolutsiooni toetasid ka mitmed väeosad rindel ja sisemaal. Sarnastes väeosades hakkas maksma valitavate juhtide instituut. Need väeosad ning punakaardi salgad olid selleks jõuks, millega enamline partei algas võitlust oma võimu alalhoidmiseks ja kindlustamiseks.

Samal ajal kestub loodusjuline demobilisatsioon. Ilmasõjas väsinud sõdurid ruttavad koju, et osa võtta suurest varanduse ja maa-jagamisest. Öieti mitte jagamisest, vaid igaüks püüdis võtta, mis võimalik oli.

Ekh küll enamlased suutsid riigivõimu Vene tähtsamates keskkohdades enese kätte võtta, kuid nende võit ei olnud veel millegagi kindlustatud. Enamlaste võimu ei tunnustatud Ukrainas, Kasakate maal, Siberis. Doonimaal algas ägedat võitlust enamlaste vastu kindral Kornilovi armee. Rindel oli veel väeosi, kus valitses enamlastevastane meeolu. Rumeenia rindel käis suur organiseerimistöo ohvitseride keskel, kes ei tahtnud ennast painutada uue võimu alla. Ka sakslased, kellega enamlased küll rahu tegid, läksid oma teed ning valmistasid end Vene viljarikkamate maaalade okupeerimiseks.

Nõukogude valitsus hindas kogu seda olukorda ning näis, et ainult punakaardi osad ei suuda kaitsta oktoobri revolutsiooni. Ja nii näeme, et jaanuaris 1918 a. kuulutatakse välja dekreet, millega asutakse uue armee loomisele: on tekkimas v a b a t a h t l i k, v a l i t a v a t e j u h t i d e g a p u n a a r m e e. Miks vabatahtlik? Miks valitavate juhtidega? Teisiti enamlased ei võinud talitada, sest massidele antud lubadused olid alles väga värsked. Ka ei olnud veel aparati, et läbi viia mõndasugust sunduslikku mobilisatsiooni.

Punaarmee loomise dekreedid väljakuulutamiseks algas töö nii väeosade kui ka kesk-asutuste organiseerimiseks. Oli asutatud sõjakomissariaadi juures eraldi „kolleegium punaarmee korraldamiseks“. 1-sel märtsil kutsu-

takse ellu kõrgem sõjanõukogu, kes juhtis punaste jõudude operatiivset tegevust ning korraldas kohtadel sõjalisi asutusi. Märtsi algul võetakse vastu otsus, et kogu töötav rahvas tuleb relvastada ning relvade tarvitamiseks õpetada. Märtsikuus arutab kõrgem sõjanõukogu uue armee organisatsioonilisi aluseid, millised umbkaudselt olid järgmised: organisatsiooniliseks põhiüksuseks pidi olema diviis, mis koosnes 2—3 brigaadist ning viimased 2—3 rügemendist à 3 pataljoni, viimased à 3 kompaniid. Rügemendi suurus — 1.200 meest. Rügement — iseseisev väeosa (majandusline üksus). Diviisi suurtükivägi pidi andma kuni 60 kerget ja rasket suurtükki. Nende kavade järele alustati punaväe osade ja üksuste loomist. Tegelik elu varsti aga tõi siia sisse mõned parandused, ning hiljem vastu võetud koosseisude nr. 220 all näeme punast diviisi järgmise skeemi järele:

diviisis — 3 brigaadi (või 2);
brigaadis — 3 rügementi (või 2);
rügemendis — 3 pataljoni + 20 kuulipildujat;

pataljonis — 3 kompaniid.

Diviisi suurtükivägi:

3 kerget divisjoni à 3 patareid à 4 suurtükki;
1 kerge haubitsa divisjon à 2 patareid à 4 haubitsat;

1 raske divisjon à 2 patareid (6" haub. ja 42" suurt.) à 2 tulesuud. Kokku 48 suurtükki ja haubitsat.

Nende koosseisude järgi oli jalaväe (küti) rügemendis 1.730 meest lahingukoosseisus (üldse aga 3.751 meest). Diviisis — 15.570 tikku (üldse aga umbes 50.000 meest). Organisatsiooni aluseks oli kolmiküsteem. Võib ära märkida äärmiselt suurt seljatagust: 1 võitleja peale tuleb 2—3 meest seljataga.

Siin tähendatud organisatsioon mõnede väikeste muudatustega püsis kuni kodusõja lõpuni.

II.

Punaarmee organiseerimine eelpool toodud alustel kestis kuni 1918 a. kevadeni, millal olukord sunnib valima teisi teid. Vabatahtlikul ja valitavate juhtidega armeel olid järgmised suured puudused:

1. Distsipliin oli äärmiselt nõrk.
2. Ei olnud kindlat, stabiilset kaadrit.
3. Koosseis oli äärmiselt vahelduv, sest iga punaväelane võis täna teenida ja homme väeosast lahkuda. Nõukogud on seda koosseisu muutlikust nimetanud tabava sõnaga „текущая“. Lahingute eel oli see nähtus iseäranis silmapaistev. Ka juhtus sagedasti, et punaväkke astuti selleks, et saada riideid ja siis mõne päeva või nädala pärast lahkuda.

Siin nimetatud puudused ning veel mitmed teised asjaolud ei lubanud punaväes näha kindlat sõjalist jõudu. Ta kõlbas sisemiste repressioonide jaoks, kõlbas punase terrori teostamiseks, kuid võitluseks reguläärselt organiseeritud vaenlase vastu ta ei kõlbanud. Seda said enamlased tunda otsekohe, kui algas võitlus vene valgete osadega, kasakatega, kui algas sakslaste pealetung Baltimaade ning Lõuna-Venemaa okupeerimiseks, kui Vladivostokis maale tulid jaapanlased ja pärast teiste liitriikide väed.

Kogu poliitilis-strateegiline olukord, mis kujunes aprillis 1918 a., oli enamlusele ähvardav. Enamluse juhid ütlesid: see on maailma kodanluse, kapitalistliku imperialismi pealetung sotsialistliku vabariigi vastu, mis toob tagasi „kapitaliste ja mõisnikke“. Enamlus luges oma vaenlasteks kõiki, kes teisiti julgesid mõelda. Ja teisiti mõtlejaid oli veel palju ning nende poolt oli Lääne-Euroopa kultuurriikide juhtivate kihtide sümpaatiat. Tundes olukorra raskust ning teades oma kaitsejõudude mittekõrget väärtust, jätkavad enamlaste juhid intensiivset tööd punaarmee loomiseks ning võtavad revideerimisele kord, selleks üles seatud põhimõtted. Organisatsiooni alal näeme arvustamise asutuste loomist (nii-nimetatud sõjakomissariaadid). Sõjaline õppus tehakse sunduslikuks kõikidele töölistele ja talupoegadele, kes ei tarvita võõrast tööjõudu, kuna kõik teised kodanikud on seljataguste tööde jaoks. Punaarmees jääb maksma vabatahtlik põhimõte, kuid teenistus määratakse kindlaks 6 kuu peale (see osaliselt kõrvaldas „текущая армия“). Juhtide valimine heideti kõrvale. Edaspidi nad määratakse kohtadele.

Kõige selle juures punaarmee pidi jääma klassisõjaväeks, sest enamlased ütlesid: „Sotsialistlikku isamaad“ peavad kaitsma ja võivad kaitsta ainult töötavad kihid — töölised ja kehvemad talupojad“. Kõik endised n.n. kapitalistid, kodanlased ja need, kes jagasid es-eride ja vähemlaste vaateid, s. o. kõik need, kes ühel või teisel viisil võitlesid demokraatliste põhimõtete eest, loeti enamlaste poolt „rahva ja revolutsiooni vaenlasteks“. Nagu juba tähendatud, asetati sarnane element tööle seljataga, et ei „logeleks“. Ja peab tunnustama, et pea kõik, kes enamlust ideoloogiliselt ei pooldanud, olid tegelikult enamlaste vaenlasteks ning ootasid „päästjate“ tulekut valgete ja liitlaste näol.

Kõik sarnased elemendid püüdsid igatviisi kõrvale hoiduda sunduslisest sõjaväelisest õppusest ning saboteerisid, kui olude sunnil sattusid enamlaste teenistusse. Suur osa talupoegi seisid ka õppuste vastu ning vihkas enamlasti iga suguste rekvisitsioonide pärast. Talupoeg oli jäänud isikliku varanduse omanikuks ja

„sotsialiseerimist“ pidas õigeaks ainult mõisnikkude suhtes.

Nii näeme, et punaarmee edaspidise organiseerimise juures enamlaste juhtidel tuli võidelda mitmesuguste raskustega. Kõige suuremaks neist oli enamlusvastane meeleolu laiemates rahvakihtides ja peaaesjalikult talupoegade keskel. Siinkohal võib ära tähendada, et Vene kodusõjas võis võita ainult see pool, kes suutis enese kasuks pöörata talupoegade massi meeleolu. Ühes sellega võib aga ka ära tähendada, et 1918 a. kevadel juba võis selgesti märgata, et talupoeg on sügavalt huvitatud ainult kahest asjast: ta tahab rahu ja tahab, et endine mõisnik uuesti ei saaks maaperemeheks. Kõik teised küsimused olid talupojale kõrvalise tähtsusega. Kevadel 1918 a. võib ka juba näha, et talupojad olid valmis jõuga kaitsma oma varandust ning seda, mis andis neile revolutsioon, s. o. poliitilist vabadust ja maad. Igapäevasteks nähtusteks sel ajal on talupoegade mässud nii valgete kui ka punaste vastu.

Kevadeks 1918 a. on enamlaste võim ennast maksma pannud peaaesjalikult riigi keskkohades ja siseraioonides. Ääremaadel aga kestab sõjategevus — lõunas, idas, läänes. See viib punakaardi ja punaarmee osad kaugele oma kodukohtadest. *Operatiivtegevuse ühtlustamine* nõuab siin kindlamat sõjaväelist organisatsiooni. Tekib vajadus kindlalt ning ühtlaselt organiseeritud üksuste, organiseeritud juhatuste (staapide) järele. Algab punakaardi salkade järkjärguline ümberkorraldamine punaarmee osadeks. Tõsiselt tekkis ühes sellega esile küsimus, kuidas uuesti üles tõsta, mobiliseerida talupoegade massid, sest vabatahtlik printsiip ei andnud arvuliselt soovitavaid tagajärgi.

III.

Aprillis tulevad Vladivostokis maale jaapanlased. Enamlased näevad, et on oodata suuri sündmusi. Ja neid sündmusi ei tulnudki kaua oodata — maikuu teisel poolel algas tšehho-slovakkide võitlus enamlaste vastu. Ei tundu vajadust siinkohal kirjeldada, kuidas sattusid organiseeritud tšehhide väeosad Venemaale. Küll aga võiks ära märkida, et tšehho-slovakkide korpus (umbes 30.000 meest) pidi saama selleks selgrooks, mille ümber oleks tekkinud sakslaste vastu uus rinne idas. Ja kui see selgroog küllalt tugevaks sai, siis pöörati tšehhid, kes pidid üle Siberi lääne-rindele minema, enamlaste vastu, et anda tuge ja võimalust koonduda vene valgetel ning neil pahempoolsetel, kes seisis enam-vähem isamaalisel platvormil.

Uue saksa ja enamlaste vastase ida-rinde tekkimine oli päris loomulik, sest sakslased kasutasid enamlaste nõrkust ning omapärast poliitilist

arusaamist selleks, et välja pumbata okupeeritud maaaladelt võimalikult rohkem varustusaineid ning Venest kodumaale saata sadu-tuhandeid sõjavange.

Tšehho-slovakkide väljaastumisega oli pandud alus liitlaste aktiivsele otsekohele vahelise segamisele Vene sündmusesse, interventsioonile, mis pärastpoole arenes mitmes suunas.

Enamlaste juhid hindasid olukorra tõsidust ning tegid omad järeldused. Kui tahtejõuga inimesed, nemad ei lasknud käsa rüppe, ja kasvava energiaga ning hoolimata karmusega hakkavad organiseerima vastupanu. Nii näeme, et olemasolevatest jõududest kõik mis võimalik paisatakse idasse. Vabatahtliku punaarmee põhimõtte heidetakse kõrvale ning 29. mail kuulutatakse välja sunduslik mobilisatsioon, mis kõige pealt läbi viidi Volga ääres, Uralis, Lääne-Siberis ning Moskvast ja Petrogradis. Hakatakse sunduslikult sisse kutsuma keisririigi armee allohvitserid, ametnikke ja arste; hiljem ka ohvitserid. „Sõjaeriteadlased“ („spetsid“) sunniti tööle suuremalt osalt repressioonide abil (perekonnad — pantvangideks). Allohvitseride ja ohvitseride sissekutsumine oli hädatarvilik kahel põhjusel: 1) punaväes ei olnud sõjalise oskusega juhte ning 2) polnud küllaldast kaadrit, et mobiliseeritavatest massidest organiseerida lahingukõlbulisi üksusi. Et „spetsid“ korralikult oma ülesandeid täidaksid, pannakse nad komissaride alalise valve alla.

Kõige eelmise tõttu kasvab punaarmee kiirelt ning juunikuul lõpuks on tema koosseis umbes 300.000 meest, mille eesotsas leidub juba haritud juhte.

Paralleelselt väeosade loomisega käib suurem juhtimise aparaadi korraldamine. Keskkohas loodakse Revolutsiooniline Nõukogude Vabariigi Sõjanõukogu („Революционный фронт“) ning tema juures välistaa-p. Rinnetel kasvab korrapäraste üksuste (diviiside) arv; diviisidest moodustatakse armeed, rinded. Seljataguse teenistuseks loodakse tarvilikud asutused. Nii näeme, et 1918 a. kevadel ja kevadepoole suvet on punaarmee suure sammu edasi teinud oma arenemises. Selles arenemises mängisid peaosa kaks tegurit — kommunistilise partei ja tema juhtide energia ning tsaariaegsete kindralstaabi ohvitseride osavõtt (paljud omal algatusel, teised — surve all) punaarmee loomisest.

Sündmuste tempo aga kasvab. Põhjas tulevad maale liitlased. Ühenduses sellega tekib suurem mäss Jaroslavis. Valgete, es-eride ja vähemlaste õhutusel ning enamlaste terrori tõttu tekivad talupoegade mässud enamlaste vastu. Nii välisrinnetel kui ka mässude likvideerimiseks on vaja suuremaid jõude, ning

juuli lõpul kuulutatakse välja sunduslik mobilisatsioon kõikidele 18—40 a. vanaduses. Punaarmee alatasa kasvab. Ta hakkab saavutama ka edu mitmel pool välisrinnetil, ning augusti algul enamlaste juhid võivad tunda, et raske „Juulikuu kriis“ on möödumas.

Ajajooksul on kõvenenud ka kogu Nõukogude riigi aparaat. Halastamata terrori abil valitsetakse masside üle. Nõukogude vabariik on kui „piiratud“ kindlus, milles valitseb kõige karmim sõjaseadus. Ühelajal terroriga arendavad enamlased äärmiselt energilist ning osavat kihutustööd, et diskrediteerida Asutava Kogu mõtet, millega võetakse suur trump valgetelt, es-eridelt ja vähemlastelt agiteerimiseks kommunistide vastu. Olgu tähendatud, et valged tegid äärmiselt palju poliitilisi vigu, mis andsid kommunistidele materjali kihutustööks ning mis rahva masse valgetest eemale tõukas.

Eelpool kriipsutasin alla seda äärmist energiat, millisega kommunistid organiseerisid Nõukogude vabariigi kaitset. Kuid kõik nende pingutused oleksid olnud vist asjata, kui neil poleks korda läinud järkjärgult oma poole tõmmata osa talupoegi, ilma kelleleta Venemaal üldse pole võimalik suurt sõjaliste jõudude loomine.

Pärast oktoobri revolutsiooni talupoegade mass jagunes oma poliitilise meelsuse poolest kahte ossa: jõukamateks ning kehvikuteks (nii-nim. „беднота“). Esimesed pooldasid võimu, mis kindlustab neile maa ja vara; teised pooldasid enamlasti, kes lubasid ja toetasid „отобрание излишков“. Kehvikud olid enamlaste armualused. Neile anti, mis anda võis, ning kõik tehti jõukamate arvel. See oli õieti pind, mis toitmis talupoegade masse enamlaste vastu.

Jõukamad talupojad oleksid tol ajal leppinud igasuguse demokraatliku riigikorraga. See kiht võis olla suurepäraseks baasiks valgete vägede komplekteerimiseks. Ajalugu aga tahtis, et valgete juhid midagi polnud revolutsioonilistest sündmustest õppinud ning oma tagurilase poliitikaga ise hävitasid oma loomuliku baasi. Kasutades valgete vigu, läks kommunistidel korda laiemates talupoegade massides äratada teadmist, et ainult nõukogude võim suudab kindlustada talupoegade õigust maa peale. Keskmise talupoeg sai aru, et temal on otsekohene huvi toetada kommuniste.

Ehk küll talupoegade mässud enamlaste vastu veelgi kestavad, kuid oktoobris-novembris 1918 a. tekivad nad juba rohkem äärmiselt raske ja karmi režiimi tõttu, „piiratud“ laagri elu raskuste tõttu. Talupoegade massid hakkavad tundma, et nad ühes töölistega peavad võitlema „piirajate“ vastu.

Nagu näeme, on kommunistid „hirmu ja armu“ ja osava kihutustöö abil painutanud laialdased rahvakihid oma võimu käsutusse. On loodud pind talupoegade mobiliseerimiseks. Kui 1918 a. alguses punaarmee kandis küll nimetust „рабоче-крестьянская армия“, sisuliselt oli aga ainult „рабочей“, siis 1918 a. lõpuks on ta tõesti välja kujunenud „рабоче-крестьянской армией“. Punaarmee koosseis oli sel ajal umbes 700.000—800.000 meest.

IV.

1918 a. sügiseks saavutavad liitlased lõpuks võidu Saksamaa üle ning 11. novembril algab vaherahu. Saksa okupatsiooni väeosad lahkuvad Venemaalt. Sakslaste lahkudes uue hooga nõuavad omale eluõigust Vene läänepiiril ja Kaukasuses asuvad rahvad. Kõik nad sõjariistus jõuga astuvad välja oma vabaduse ja iseseisvuse kaitseks, kihutades minema punased väed, kes sakslaste kannul ajaviitmata algasid liikumist ääremaadesse, et neid oma alla võtta ja siit edasi kanda Lääne-Euroopasse ning lähedasse idasse „maailma revolutsiooni“ aadet. Enamlaste juhid ei uskunud, et neil läheb korda võimul püsida, kui Euroopas jääb maksma kapitalistlik kord ja sisemine rahu. Maailma revolutsiooni aade oli ja on veel praegugi nii-nimetatud „punase imperialismi“ õhutajaks. Tänapäev selles imperialismis mängib küll juba teatud osa ka üldine suurtele rahvastele omane laiatumise tung, kuid kogu kodusõja kestvusel sellest ei või veel kõneleda.

Enamlaste agressiivsuse peale reageeris Lääne-Euroopa otsekohese toetuse ja abi näol neile, kes võitlesid enamlaste vastu. Nii näeme, et Euroopa aitab ühel ja samal ajal Vene valgeid ning äärerahvaid. Mitmesugustel motiividel ei kujune Euroopa abi suurejooneliseks, et otsustava löögiga hävitada enamlust. Tõsi küll, et sarnast suurt abi selleks ülesandeks vaja polnudki, kui Vene valgete juhid ei oleks teinud rumalusi ja vigu, tõugates eemale massid.

Olgu kuidas on, siiski 1919 a. võib õigusega lugeda kriisiaastaks enamlastele. N.-Venemaa oli blokeeritud. Vene valgete ning uute rahvuriikide vägede tegevus perioodiliselt ning kohati arenes suure energiaga ja suure eduga. Valgete edu samal ajal tõi esile suuri kõikumisi rahva masside meeolus. Kommunistide terror oli väljakannatamata, ning võidurikkaid valgeid vägesid oodati kui päästjaid ja võeti neid vastu otsekohese rõõmu ja tänu tunnetega. Terrori ja üldise viletsuse mõjul puhkesid tööliste ja talupoegade keskel lahti suuremad mässud Moskva võimu vastu.

Kuid, nagu juba eelpool alla kriipsutatud, valgete poliitika oli pime ja jäi sarnaseks. Vaevalt olid möödunud mõned päevad-nädalad, kui massides lõkkest lüüsi valgete vastu sama viha, mis oli punaste vastu. Valged tõid tagasi umbkaudselt vana korra. Röövimine ja vägi-vald olid alalisteks nähtusteks. Ka maa-küsimus lükati edasi, kuni „peremees tuleb“ ja kõik korraldab. Õeldi, et peremeheks saab olema rahvas ise, kuid võis oletada ka tsaristliku korra jaluleseadmist. Kõik see kokku toitis pinda, millest kasvasid Mahno ja mitmesugused teised partisanid, kes hävitasid valgete seljataguse.

Hädaohu kasvades kasvas ka kommunistide ning nende teenistuses olevate „spetside“ energia. Ehk küll tumenesid lootused maailma revolutsiooni peale, ehk küll üldine sõja-poliitiline olukord oli äärmiselt raske, ei kaotanud kommunistide juhid pead ja südant. Kommunistid teadsid, et on otsustamisel kas elu või surm. Kasutades valgete poliitilisi ja strateegilisi vigu, suudavad Nõukogud 1919 a. kriisist üle saada ning selle aasta lõpuks saavutavad suurt sõjalist edu.

1919 a. kestva arenes terve punaarmee organisatsiooniliselt. Kestvas sõjas juhid omandasid ka teatud vilumust ja oskust. Alatasa kasvas punaväes ka tsariaegsete ohvitseride arv. Endistest kindralstaabi ohvitseridest oli tol ajal punaväes juba umbes 40—50%. 1919 a. lõpuks oli punaarmees mitu miljonit inimest. See oli tööliste ja talupoegade mass, mida juhiti ja sundis rindele minema kommunistiline partei. Juhid ja komissarid võisid tõrkujaid halastamatult oma käega hävitada.

Punaarmee arenemise protsessis võib sest ajast ära märkida punase ratsaväe suurejoonelist organiseerimist. Tõuget selleks andis valge ratsaväe suur edu lõunas, iseäranis aga kindral Mamontovi tuntud reid punase rinde sügavasse seljatagusesse juulis 1919 a. Sellele hädaohtlikule reidile vastasid punased hüüdsõnaga — „пролетарий, на коня!“ Ja juba septembris-oktoobris on punastel tugev ratsavägi, kes astub võitluse valge ratsaväega. Kodusõja õredate rindete juures oli ratsaväel suur vabadus tegutsemiseks. Sõjakogemused annavad ratsaväele ka mõned omapärased taktilised võtted.

V.

1919 a. lõpul ja 1920 a. algul arendab punaarmee oma sõjalist edu Vene valgete vastu, hävitades valgete riismeid või sundides neid taganema teiste riikide piiridesse. Nii kaovad, kui reaalsed jõud, Koltšaki, Judeenitši, Milleri ja Denikini armeed. Osa Denikini vägesid jääb kindr. Vrangeli juhatusel peatuma Krimmis.

Vrangeli väed ning uute rahvusriikide jõud ongi nüüd ainukesteks kommunistide vastasteks. Kuid rahvusriikidel, pärast oma territooriumi vabastamist, ei ole enam mingit huvi punastega sõdida. Punased ise, nähes et rahvuslisi vägesid ei ole mitte kerge murda, pakuvad neile rahu. Esimesena teeb rahu Eesti. Teistel rindel jääb sõjategevus soiku. Kuid Vrangeli Krimmis viibimine ning kommunistide veel mitte päris kustunud usk maailma revolutsioonisse õhutab Moskvat alatasa kõvendama ja korraldama oma sõjalisi jõude. Mõnel pool vabanenud diviisid tõmmatakse Vrangeli ning Poola vastu. Hävitades Vrangeli, pidi lõplikult olema hävitatud ka organiseeritud ning välismailt toetatud „kontrrevolutsioon“. Poola hävitamisega oleks punane laine jõudnud Lääne-Euroopa väravate alla. Ja siis? Praegu keegi ei või öelda, mis siis oleks Euroopas sündinud.

Kogudes ja suurendades oma jõudu, algab 1920 a. kevadel „punane imperialism“ oma otsustavat pealetungi lääne sihis. Ühtlasi kestab võitlus ka Vrangeli vastu. Selles võitluses Vrangeli jõud lõpuks rangevad, kuid rahvusline Poola paiskab punased diviisid, kes esialgset edu kasutades Varssavi alla jõuavad, suurte kaotustega oma piiridest välja. Sõjas Poola vastu võis märgata Nõukogude vägedes ka endise Vene keisririigi imperialistlike püüdeid (kindr. Brusilovi üleskutse kõikidele ohvitseridele võitluseks Venemaa ajaloolise vaenlase vastu). Punane ja must imperialism käisid siin juba käsikäes. Seekord ta sai lüüa Poolas, nagu varem sai lüüa Baltikumis.

VI.

1920 a. on punaarmee jõudnud oma arvulise arenemise tipule — armees koosseisus on inim-mass üle 5.000.000 mehe. Sellejuures on välja arenenud kõik kodusõja oludes vajalikud väeliigid, peaaegjalikult aga jalavägi, suurtükivägi, soomusrongid, ratsavägi ja side osad; on korda seatud osalt ka laevastik; õhujõud ning soomusautode ja tankide ning pioneer alad on söödis. Punaarmees valitseb karm, terrorile põhjendatud distsipliin. Väejuhid on alaliselt komissaride valve all. Materjalosa ja varustus — kulunud ja puudulik.

Nii astub punaarmee vastu demobilisatsioonile, mis järk-järgult läbi viiakse. Ühes demobilisatsiooniga algab ka punaarmee organisatsiooniliste aluste revideerimine. Sellejuures seatakse üles põhimõte, et punaarmee peab jääma maailma proletariaadi lootuseks kestvas võitluses kapitalismi vastu. Kogu punaväe moraalne kasvatus rajatakse maailma revolutsiooni aatele. Sõjatehniliselt püütakse arvestada nii ilma- kui ka kodusõja kogemus-

tega. Väljaõppe alal püütakse järele jõuda Lääne-Euroopa arusaamistele, kohastades neid vene oludele. Materjalosa ning varustus püütakse korda seada, kulutades selleks suuremaid summasid. Sõjatööstus kasvab. Ja kõige selle juures — militariseeritakse kogu elu Nõukogude riigis.

VII.

Jättes kõrvale üksikud punaarmee arenemise etapid pärast rahu tegemist välisvaenlastega, peatume üldistes joontes selle juures, missugune on kogu Nõukogude Liidu sõjaline organisatsioon ning eriti punaarmee tänapäev.

Kõige võimu allikaks N. Liidud on kommunistiline partei. Partei keskkomitee ja tema juures asuv poliitiline büroo mõjutavad kogu Nõukogude riigi elu peale. Rahvakomissaride nõukogu ja selles nõukogus sõjakomissar — on seotud omas tegevuses partei võimuorganite poolt. Et aga mitmed rahvakomissarid ja nende hulgas ka sõjakomissar on partei keskkomitee liikmed, võib tõendada: komissaride nõukogu teeb ainult kommunistlike partei poliitikat, ka sõjajõududesse puutuvates küsimustes.

Et kokku kõlastada sõjaametkonna tööd tsiiviil ametkondade töödega ühise eesmärgiga — kõvendada riigikaitset, — on loodud eriline kõrgem asutus — Töö ja Kaitse Nõukogu. Kõrgemaks puhtsõjaliseks asutuseks on Nõukogude Liidu revolutsiooniline sõjanõukogu, kes otsekoheselt juhib Liidu sõjalisi jõude. Nõukogu esimeheks on sõja- ja mereasjanduse komissar.

Nii näeme, et rahuajal N. Liidu sõjaliste jõudude eesotsas seisavad kollegiaalsed asutused.

Sõjakomissariaadis on välja kujunenud järgmised tähtsamad asutused: punaväe staap (kindralstaap), punaväe valitsus (endise Vene peastaabi taoline) ning mitmesugused teised suure riigi sõjaliste jõudude juhtimiseks ja varustamiseks tarvilised asutused ning inspeksioonid. Omapärasena nähtusena tuleb lugeda Poliitilist valitsust, kelle alla kuulub punaarmee meelsuse kasvatus kommunistlikes vaimus.

Kogu N. Liidu territoorium on jaotatud sõjaringkondadeks (või armee raioonideks), kokku 10. Ringkonna vägede kõrgem juhatus on konstrueeritud ka kollegiaalselt (kohalikud sõjarevolutsioonilised nõukogud).

Üle terve maa on olemas korrapäraselt organiseeritud arvestamise ja mobilisatsiooni asutusi (kohalikud sõjakomissariaadid). Kõrgemaks väeüksuseks on korpus (küti- ja ratsaväekorpused, arvupoolst 21 ja 3). Nõukogude Liidu sõjaväe organisatsioon on rajatud kahe sugustele ahustele — regulaarväe ja miilitsa süsteemidele. Miilitsa-laadilised väeosad kannavad territoriaal vägede nimetust. Regulaar-

ja territoriaal üksuste rahuaegne kaader on mitmekesine — esimestes võimalikult tugevam, teistes — minimaalne, et õpetada vahelduvat koosseisu. Regulaar diviisid on dislokeeritud rohkem piiräärsetesse raioonidesse, kuna territoriaal osad — sisemaale.

Rahuajal on olemas umbes 28 regulaar ning 40 territoriaal küti-diviisi. Diviisides 3 küti-rügementi à 3 pataljoni, à 3 laskur ja üks kuulipildujate kompanii. Kompaniis 4 rühma + juhatus rühm; rühmas — 1 raske kuulip. jagu, 1 k. k.-pilduja jagu, 3 laskur jagu. Küti-diviisides võib lugeda sõjakorral: regulaar diviisid — umbes 17.000 meest, territoriaal diviisid — umbes 15.000 meest.

Suuremana omapärasusena jalaväe organisatsioonis võib ära märkida suurtükiväe olemasolu rügemendi koosseisus, nimelt 6 kolmetollilist ja mõned väiksema kaliibriga suurtükid.

Ratsa-diviise on olemas 12; eraldi ratsa brigaade 9. Ratsa-diviisides on normaalselt 3 brigaadi à 2 rügementi; eraldi brigaadides 3 rügementi. Ratsa-diviisides on rahuajal umbes 6.500 meest, sõjaajal — 7.000 meest. Nii küti- kui ka ratsa-diviisidesse on koondatud kõik väeliigid, mis modern sõjapidamisel vajalikud.

Suurtükiväest väli-, kerge- ja raske-suurtükiväe üksused kuuluvad diviiside ja korpuste koosseisu. Diviisides on kerged suurtüki rügemendid, 48—54 suurtükki ja haubitsat. Korpustes on rasked suurtükiväe divisjonid.

Peale selle suurtükiväe on punaarmees nimenitatud iseäraliste ülesannetega suurtükivägi (A. O. H.), mille koosseisu kuuluvad kõige raskemad kaliibrid (тяжелая артиллерия особого назначения, Т. А. О. Н.), zenitkahurvägi ning raske kaevik-kahurvägi (траншейная артиллерия особого назначения, Тр. А. О. Н.).

Kindlustatud raioonides on olemas kaunis rohkearvuline kindluse- ja ranna-kahurvägi. Soomusväed — moodustavad tankide, soomusautode ning soomusrongide üksused.

Keemilised väed on organiseeritud ja koondatud peaasjalikult õpeüksustena.

Tehnilised väed — pioneer-, pontoon-, elektro-tehnilised- ja maskeerimise osad. Side väed — laiaulatuslise modernimega organisatsiooniga.

Raudteeväed — samuti laiaulatuslise organisatsiooniga.

Autoväed — auto-transpordi ülesannetega.

Peale siin nimetatud väeliikide kuuluvad maaväkke Riigi poliitilise valitsuse väed, kellede hulka loetakse ka piirivalve (üldse ligi 200.000 meest).

Punane laevastik ja punane õhulaevastik on Nõukogude Liidus eri-

lise hoole osalisteks. Nende kordaseadmiseks ja tehniliseks täiendamiseks on viimaste aastate jooksul tehtud palju tööd.

Punaarmee ja üldise punaste sõjaliste jõudude organisatsiooni kohta võib tähendada, et seal on peaaegu kadunud revolutsiooni (kodusõja) aastatele omane improvisatsioon. Nüüd on punaarmee üldiselt samasugune reegli-pärane armee kui teisteski suurriikides. Muidugi on omapärasused, positiivsed ja negatiivsed, viimaseid võib olla rohkem kui esimesi. Kõik on kujunenud praeguste Vene olude kohaselt.

Nõukogude Liidu kogu rahuaegsed jõud arvuliselt annavad: regulaarväes ning territoriaal diviiside alalises kaadris — umbes 750.000 meest; territoriaal vägede vahelduvas koosseisus — umbes 550.000 meest; kokku umbes 1.300.000 meest. Kui siia juurde arvata umbes 750.000 meest „tähtajata puhkusel“ (käsutusväes, disponibles), siis saame inimmassi üle 2.000.000, mis on Nõukogude Liidu (resp. kommunistilise partei) kasutada ilma mobilisatsiooni väljakuulutamata.—

Punaarmee komplekteerimine sünnib 1925 a. vastu võetud seaduse järele. Sunduslik teenistus kõikidele. Kuid rivi osadesse määratakse peaaesjalikult töölisi ja talupoegi, s.o.— punaväge tahetakse ikkagi näha k l a s s i s õ j a v ä e n a. Aasta sissekutse annab umbes 1.200.000 noort. Neid kõiki teenistusse ei võeta. Jaotus on ligikaudu järgmine: 400.000 on tervisliselt nõrgad; 250.000—270.000 — määratakse regulaar osadesse; ülejäänutest üks osa määratakse territoriaal osadesse ja Poliitilise valitsuse väkke; teine osa peab sõjalist õppust saama väljaspool väeosi. 1925 a. seadus nõuab, et sõjalist õppust saaksid kõik noored meeskodanikud, ning selles mõttes on sisse seatud suurejooneline eelteenistusline sõjaline ettevalmistus ka noorsoole. Punaväelastest on umbes 82% talupojad, töölisi — 12%; ülejäänud — mitmetest teistest kihtidest. Kirjao skamatuid satub punaväkke iga aasta ligi 20%, ja ligi 30% on neid, kes küll vaevalt loevad, kuid kirjutada ei oska. Poliitilise meel-suse poolest on rõhuv enamuse punaväelasi väl-jaspool parteid. Siinkohal toodud arvused tuleb alati silmas pidada, kui soovime kaaluda praeguse punaarmee väärtust.

VIII.

Kes on praeguse punaväe juhid? Väetüksuste ja väeosade ülemad?

Eelpool tähendasin, et punaarmee juhtideks esialgul olid aktiivsemad revolutsioonilised tegelased ning revolutsioonilise proletariaadi esitajad. Pärast tõmmati punaväkke sisse hulk endiseid ohvitseri ja allohvitseri. Keda „spetsi-

dest“ täiesti ei usaldatud, selle juurde pandi komissar. Ajajooksul kujunes nii mõnestki komissarist tegelik väejuht. Iseenesest arusaadav, et kui punavägi arvuliselt oli kodusõja lõpuks paisunud üle 5.000.000, siis juhtide koosseis pidi tolle aja olukorras olema äärmiselt kirju. Igapäevasteks nähtusteks oli, et rügementide, brigaadide ja kõrgemate üksuste eesotsas olid väga ja väga nõrga haridusega isikud. Samal ajal aga peab tähendama, et liikuma pandud rahva massidest sündumste käik hakkas esile nihutama hulgalisel viisil terve mõistusega ja tahtejõuliselt juhte mitmesugustel teenistuslistel astmetel.

Nähes vajadust täiendada punaarmee juhtide koosseisu normaalsel teel, Nõukogude valitsus loob suure arvu igasuguseid koole. Kutsutakse ellu mitmesugused kõrgemad õppeasutused, eriti kvalifitseeritud juhtide ettevalmistamiseks. Demobilisatsiooni ja pärast atestatsiooni ja osalt lihtsa valiku korras sõelutakse sõjaaegne juhtide koosseis tublisti läbi. Kõik „haganad“ kukuvad välja. Igaüks paigutati kohale, mis vastas juhi võimetele.

Kõige selle „sorteerimise“ ning uute „punaste komandöride“ ettevalmistamise juures mängis ja mängib suurt osa poliitiline meelsus. Tahetakse näha juhtide kohtadel võimalikult rohkem kommuniste. Ja praegu võib ära märkida, et suur osa punaväe juhte ohvitseride kohtadel (rühmaülemast kõrgemale) on kommunistid — kas kodusõja produkt või jälle õppeasutustest välja lastud punased komandörid.

Massiliselt võttes on punaarmee juhtide keskel ka praegugi palju neid, kel puudub küllaldane intelligentsus. Kogu N. Liidu madal kultuuriline seisukord ei anna haritud inimesi ka punaväele. Tõsi, on punaste juhtide keskel nii mitmedki tublid töömehed, kes värske vaimuga püüavad Nõukogude sõjaasjandust edasi viia. Ja meie teame, et nii õpe kui ka kasvatuslikel ning puht teaduslikel alal N. Liidus tehakse palju tööd. Kõik see aga ei luba meil siiski teha teist otsust, kui et massiliselt võttes on punaarmee juhtide koosseis keskmisest märksa allapoole, välja arvatud vast mõned üksikud juhused, peaaesjalikult kõrgematel ametkohtadel. Intellekti puudust osalt tasandavad võitlustes karastatud iseloomud ning sõjakogemused. Punaarmee juhtide juures võib oletada küllaldast aktiivsust.

Juba mõnda aega on N. Liidus käimas mõte, et tuleks ära kaotada komissaride institut, et kommunist-komandör oleks üheksainsamaks võimuks väeosas või üksuses. Senini aga küsimus lõplikult lahendatud ei ole ning see omapärane revolutsiooni aja „õis“ kasvab edasi. Normaalne see ei ole.

IX.

Missugune on distsipliin punaväes? Sundnormide järele küllalt tugev ja karm. Ülemusel ja komissaridel on küllalt võimu, et alluvaid kohustetäitmisele sundida. Sõnakuulmist aitab kasvatada mälestus ka terrorist ning teadmine kommunistlike partei hoolimatusest, kui vaja karistada eksijaid. Kui aga sügavalt kaaluda distsipliini sisulist külge, siis võib oletada, et äärmiselt arenenud kohusetundele põhjenevat distsipliini punaväe massides ei ole. Sarnast distsipliini ei arenda kogu Nõukogude riigi kord, massides valitsev demoralisatsioon, noorsoo keskel maad võtnud huliigaansus, millest enamlased ise palju kirjutavad, mille üle hädaldavad. Lohakus ja laiskus igapäevases töös, mille üle jällegi kommunistid ise kibedasti kaebavad, hävitab kohusetunde noortes juba enne punaväkke astumist. Ilma kohusetundeta ei ole aga ka sisuliselt tugevat distsipliini.

X.

Kuidas on punaväe moraal?

Meie oleme harjunud kuulma, et tänapäeva sõjaväe tegelik väärtus suurelt oleneb tema moraalist, meeolust, mis omakorda oleneb rahva masside meeolust. Tõsi, masside meeolu on sagedasti mõistatus. Kuid mõnede tundemärkide järele meie võime siiski aimata, kas ühel või teisel pool võib selles meeolus oletada stabiilsust või kõikumist. Jälgides elu Nõukogude Liidus, ei saa kuidagi tõendada, et seal masside meeolu on stabiliseerunud. Kogu kommunistlik kord on vastolus tegeliku eluga. See elu on nimetatud „sotsialistlikuks“, kuid areneb kodanluse poole. Võimuloleva partei ideoloogia vägisi surub elule oma pitsati, kuid rahvamassid (s. o. talupojad) ei taha sellest kuuldagi. Partei annab mõnikord elule järele, loob „nep'i“. Seal jälle tõmmatakse tagasi puhta kommunismi poole. Mõnikord on näha vähest kalduvust demokraatlike vabaduste poole, kuid sealsamas pööratakse tagasi partei diktatuuri teele. Suur vene rahvas kobab nüüd pimedas, otsib väljapääsu sellest majanduslikest ummikust, kuhu on viinud teda kommunistide tegevus. Otsimiste, käärimiste ajal on loomulikud ka kõikumised masside meeolus. Kas võib siis küllalt kindel ja stabiilne olla punaarmee meeolu, selle elava jõu meeolu, mis sõjakorral rindele läheb? Vist mitte, sest ikka enam ja enam selguvad suured lahkeliid ametliku „usutunnistuse“ ja igapäevase elu vahel. Võib tulla aeg, kus rahva massid ei soovi enam kannatada kommunistide diktatuuri ja sellega seotud majanduslist ning kultuurilist viletsust. Kas ei satu siis punaarmee mass-konflikti oma juhtidega, kes on kommunistid?

Sarnase eelduse juures ei saa olla punaarmees kõrget moraali.

Kommunistiline partei on tänapäev painutanud üksikud Liidu riigid Moskva ülivõimu alla. Kuid siit-sealt kuuleme, kuis üksikutes riikides kasvab rahvustunne, kasvab tung vabaneda Moskva eestkostmise alt. Selles protsessis on peidetud N. Liidu äärmiselt tugeva keskviimu lagunemise idud. Ka see ei ole soodus punaväe moraalile.

N. Liidus on hävitatud kõik toed, milledele tugineb kultuur-maailmas moraalne kasvatus. Usk, isamaarmastus, rahvustunne — on puha tühi plära. Asemele on pandud maailma revolutsiooni idee, s. o. N. Liidu rahva massid peavad ammutama moraalset jõudu ainult kaastundmusest teiste maade proletariaadi vastu. Teoreetiliselt on see väga ilus, kuid tegelikus elus ei maksa sarnased asjad pea midagi. Inglise söekaevurid streigivad. Vene töölisi sunnitakse riigivõimu poolt neid toetama. Ja siin paljud küsivad: miks pean ma inglasi toetama, kui ise nälgin?

Hiljuti võisime lugeda suurest võitlusest kommunistlikes parteis eneses. „Uus oppositsioon“ ei ole hävitatud veel praegugi. Kui kommunistide peres on tüli „usutunnistuslistel“ põhjustel, kas ei küsi siis lõpuks massid: miks sunnite meid uskuma sellesse, mida ei usu teie omad „esimese järgu“ prohvetid? Kirgedega mängimine on tulega mängimine. Kui olid võimalikud ususõjad varem, miks ei või tekkida avalik heitlus ka nüüd?

Neid üksikuid jooni on küllalt, et kokkuvõtlikult tähendada: kogu olukord, milles elab ja kasvab punaarmee, ei ole soodus tugeva moraaliga kasvatamiseks.

Osava kihutustöö abil võib punaarmee meeolu ajutiselt üles kütta. Kuid kestvas raskest sõjas on vaja midagi sügavamat, kui maailma revolutsiooni aade, mis on praegu punaväe moraalse kasvatuse nurgakiviks. Kas suudavad kommunistid vene rahvast veel kord vaenuväljale kihutada võitlema selle aate eest? Võib olla, kuid selle juures võib väga tõenäoline olla, et punaarmee pöörab oma täägid kommunistide eneste vastu, sest põhjused, mis omal ajal tekitasid talupoegade ja tööliste mässe kommunistide vastu, mis tekitasid Mahno ja teiste partisanide võitlust, mis olid Kroonlinna mässu aluseks — kõik need põhjused on olemas ka veel tänapäev ning vist niipea ka ei kao, kuni seisab võimu juures kommunistlik partei.

Tagasi heites pilku kõige eelmise peale, võib kokkuvõtlikult ära märkida:

Tänapäeva punaarmee on enam-vähem kindlalt organiseeritud. Tema õpetamiseks tehakse palju tööd, mis rahuloldav regulaar osades ning

vägu puudulik territoriaal osades; mobilisatsioon korral annavad aga territoriaal osad üle 60% kogu punaväest. Tehniliselt ei saa punaarmee võistelda praegusaja suurriikide sõjavägedega. Juhtide koosseis — alla keskmist. Moraalne kasvatus on rajatud väga kõikuvale alusele. Olles kommunistilise partei käsutada ja lugedes end maailma proletariaadi lootuseks,

omab punaarmee oma päraseid võtteid strateegias, osalt ka taktikas. Negatiivseid nähtusi on punaarmees rohkem kui positiivseid. On tõenäolik sellepärast oletada, et punaarmee sõjakorral on hädaohtlik kõige pealt oma massiga ja poliitilise kihutustööga. Kestvaks sõjaks väärilise vastasega temal puudub sisemine moraalne sitkus.

Mõtteid meie laevastiku uuendamisest.

Artikli ilmumine on kauemat aega viibinud toimetusest mitteolenevatel põhjustel.
Toimetus.

Aasta veereb aasta järele ja toob kaasa vananemisprotsessi. Meie laevastik on küll alles noor, kuid laevad vananevad temas viimaks kõlbmatuseni, mispärast oleks igatahes aeg mõelda uute ehitamise peale.

Riigi kui ostja seisukohalt peab selgusele jõudma, mida muretseda ja kas seda lubab meie majandusline seisukord. Selgituseks vaatleme laevatüüpe, mida praegu tuntakse. Need on: 1) Lahingulaev (Linienschiff. Battleship); 2) Monitor (Monitor. Monitor); 3) Lahinguristleja (Schlachtkreuzer. Battle Cruiser); 4) Kergeristleja (Geschützte Kreuzer. Light Cruiser); 5) Kahurlaev (Kanonenboot. Gunboat); 6) Destroyer (Zerstörer. Destroyer); 7) Allveelaev (U.-Boot. Submarine) ja 8) Abilaevad, nagu kiir-mootorpaadid, traalerid ja transpordid.

Meie oludes võivad loetletud tüüpide reast kõne alla tulla ainult destroyer, allveelaev, kiirsõitja mootorpaat ning traaler. Võiks vahest ehk arvestada ka monitoriga, kuid seda küsimust siinkohal ei puuduta. Kõik teised tüübid on suured, kallid ja meile kättesaamatud. Võtame küsimuse kõige halvemast küljest ja vaatleme, mis meie suundame nimetatud laevatüüpega teha jõudude poolest tugevamale vaenlasele.

Sõja esimestel päevadel, kui juba mitte esimestel tundidel, tuleb oodata meie randa vaenlase dessant-operatsioone. Oma kavatsuste läbiviimiseks vaenlane peab katsuma blokeerida meid Tallinna lahte. Siin võime vaenlase kavatsusi nurja ajada allveelaevade ja kiirmootorpaatide abil, kuna destroyerite ülesandeks jääks öine tegevus ja luure. Destroyer võib peale tungida omasugusele destroyerile ikka ainult päeval, suurematele jõududele aga ööl pimeduse katte all, et ära kasutada torpeedo võimeid.

Vaatleme torpeedot kui relva ja ta tulukust meie oludes. Torpeedot kasutatakse

praegu suurema osa laevatüüpide peal, eriti suurel arvul aga destroyeril (kuni à 12 torpeedot). Sarnane destroyeri hulgaline torpeedodega varustamine on tingitud destroyeri ülesandest merelahingus. Destroyeri osa suures merelahingus on kaudne. Merelahingus võib eristada kolme arenemisfaasi: esimene — kui vastased üksteist on leidnud ja algab lahing; teine — kui üks pool on saavutanud edu ja kolmas — kui ühe poole võit juba kindel. Lahingu esimesel faasil ei saa destroyer õieti midagi teha, kuna kaugus torpeedolaskeks on liig suur ja edu saavutamiseks tuleb destroyeril viibida soovimata kaua aega kahurtule all. Teises ja kolmandas lahinguastmes võib destroyer saavutada edu mitmeti: nagu torpeedodega vigastatud laevade hävitamine (s. o. võidu ekspluateerimine), siis veel torpeedodega vaenlase peajõudude atakeerimine, et sundida sellega vaenlast muutma oma kurssi, mille tõttu langeb ta kahurlaske tabavus ja edu. Peale selle on destroyeril lahingu ajal veel kaudseid ülesandeid, nagu luure, peajõudude kaitse allveepaatide vastu, tõkkemiinide loopimine vaenlase kurssi peale j. m. s.

Torpeedolaske sünnib praegusel ajal peamiselt kahel viisil: 1) sihtlaske, — kus torpeedo lastakse vaenlase pihta tema kiiruse, kurssi ja torpeedo kiiruse andmetel, ja 2) külvlaske või n. n. raadiuslaske — kui kaetakse torpeedodega teatud merepind selleks, et kas või ühegagi neist tabada vaenlast. Peab tunnustama, et need meetodid kumbki ei ole suurema väärtusega meie oludes.

Sihtlaskest oleks kasu ja edu ainult siis, kui laskja vaenlasele hästi lähedale pääseb (umbes 0,5 miili), kuid on kahtlane, kas suudab destroyer vaenlasele poole miili kaugusele lähenedes torpeedot enam välja lasta, kuna ta vastu võetakse kahurtulega. See meetod on kohane allveelaevadele, kes hiilivad nägematalt parajale kaugusele. Teine meetod on kohane suures merelahingus, kus võitlevad kaks suurt laevastikku, kuid ta nõuab väga palju torpeedosid (võib tarvitada see laevastik

ja riik, kellel torpeedosid omamaa valmistusest määrataval arvul tagavaras), millega pole aga veel kindlustatud pihtasaamine, kuna vaenlasel atakeerimist märgates veel võimalus jääb kõrvale pöörduda torpeedode eest. Sarnane vaade ja arvamine valitseb suurtes laevastikkudes destroyerite torpeedodega varustamise suhtes. Meie oludes jääb destroyeril merehahing ära sel kujul, nagu see tavalik suurtes laevastikkudes. Olenevalt sellest peab ära jääma muidugi ka hulgaline torpeedodega atakeerimine. Järelikult meie destroyer ei vaja nii suurt torpeedo-relvastust, kui suurte laevastikkude destroyerid.

Meie destroyeril peaks torpeedo-relvastuse arvel suurendama kahurrelvastust, siis oleks ta merel omasugusega kokku põrgates kahuritega ülekaalus. Meie oludes rahuldaks, kui võtta tonnažiks destroyeril 700—800 ja allveelaeval 300—400 tonni. Võib praegu julgesti oletada, et nendest kuludest ja sellest meeskonnast, mida praegu nõuavad 2 destroyerit, jätkub küll ka 4 ümber 800 tonni destroyeri nõuetele. Ei ole kaugel aeg, kus osa meie merejõududest tuleb kõrvaldada, ja selleks ajaks peaksid meil ilmuma juba allveelaevad. Nende komplekteerimiseks jätkub ka praegustest kuludest ja meeskonnast, kuna meeskonna arvuline koosseis mereväes palju ei muutu.

Kui võrdleme meie praeguste destroyerite üldmahtu soovitatavate destroyerite mahuga (nüüd umbes $1600 \times 2 = 3200$ tonni ja soovitatavad $800.4 = 3200$ t.), siis näeme, et üldmaht on võrdne, kuid sellevastu saame 4 üksust, kusjuures kahurrelvastus suureneb umbes

25—30% võrra. Allveelaevade relvastus ei peaks meil millegiga erineva üldisest, — ülesanded on ju samad, mis suurte riikide laevastikkudelgi.

Meie oludes väärivad tähelepanu kiirsõitjad mootorpaadid. Meie rannik on täis lahtesid, mis pakuvad häid dessandivõimalusi vaenlasele, kuid temale ligipääs, eriti kaitsmise puhul, on küsitav isegi allveelaevale (madal vesi lahtedes). Koguni kerge aga on ootamata kallale tungida vaenlasele vaikselt, kiirel, kergel ja madalal mootorpaadil. Mootorpaatide heaks omaduseks on ka veel see, et nad pääsevad madalikkude vahelt igalpool läbi, kus vaenlane neile kahju ei saa teha ja võivad tähelepanematalt hiilida vaenlaseni.

Tähelepanu väärib ka tõkkemiinide paneja — traaler. See laevatuüp on lihtsam ja hästi odavam, kui destroyer või allveelaev, ja neid võib ehitada isegi kodumaal. Kuulu järele nende muretsemise suunas juba tegutsetakse, nii oleks sellejuures pikemalt peatuda üleearne. Astunud samme tuleb tervitada lootuses, et see on ühtlasi laevastiku uuendamise algus.

Kuigi meie tulevikus destroyerite ja allveelaevade kasutamisel umbes praeguste kuludega läbi saame, läheb nende ehitamine riigile ikkagi umbes 1,5 miljardit marka maksma. Ligikaudne nelja 800-tonnilise destroyeri hind oleks 500.000.000 marka ja nelja 300-tonnilise allveelaeva hind umbes üks miljard marka. Kui ehitus läbi viia 10 aasta jooksul, siis teeks see lisakulusid sadaviiskümmend miljoni aastas.

E. M.

Veel Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisest.

„Sõduri“ nr. 46/47 M. T. avaldab õige huvitavaid arvamisi meie Kõrgema Sõjakooli komplekteerimisviiside kohta ja, nagu artiklist võib järeldada, pooldab ta komplekteerimist komandeerimise teel.

Oma väidet M. T. põhjendab järgmiselt: „juba esimene õppeaasta näitas, et puudub vahe katsetega ja katseteta sisseastujate vahel“. Millist vahet siin mõeldakse, jääb aga arusamatuks. Väliselt on ju kõik ohvitserid ühesugused. Teine küsimus on aga, kas ettevalmistuse tasapind katsetega ja katseteta sisseastujatel seisib Kõrgemas Sõjakoolis õppetöö algul ühel kõrgusel või mitte (matemaatika, keeled jne.).

Katsetega sisseastujad asusid õpetööle katsetel värsken datud teadmistega. Nad võisid end kohe pühendada täielikult õppetööle. Sootu vastupidised olid lood, kah-

juks, komandeerituteaga. Suurem osa neist kulutas lõviosa oma ajast eratundide võtmisele, et omandada ja meele tuletada juba ununenud ja igapäevases elus vast mitte tarvis minevaid üldaineid ja sammu pidada katsetel sisseastunuteaga. Kas M. T. võib tõendada, et see mitte tarvilik polnud? Igatahes mitte. Ja intensiivsemalt tööd teha võisid igatahes ka katsetega sisseastunud. Sellele järeldusele jõuame juba loogilise mõtlemisviisiga. Siis edasi. Kõrgemas Sõjakooli sisseastumise katsed korraldatakse mitte üksikute läbikukutamiseks või tõkke loomiseks meie ohvitserkonna haridustungile. Katsete eesmärk on vaid anda Kõrgema Sõjakooli õppejõududele andmeid sisseastujate vaimlisest arengust, võimetest ja nende teoreetilise ning prakti-

lise ettevalmistuse tasapinnast. Pealegi on meie ohvitserkonna üldharidusline tasapind üldiselt väga mitmekesine, mis nõuab nivelleerimist. Ja seda on võimalik saavutada teatud määral sisseastumiskatsete kaudu.

Koguni ilma katseteta oleks õppetöö juhtidel võimata orienteeruda kuulajaskonna vaimlises tasapinnas ja luua teatud kriteeriumi.

Lugupeetud M. T. vaated on aga siiski seda väärt, et neid põhjalikumalt analüüsierida ja püüda kindlaks teha nende päritolu.

Näib, et M. T. on sõjakirjanduses sama küsimuse üle äsjailmunud vaieluste mõju all. Nii tõsteti möödunud kevadel Prantsuse sõjaväes riviohvitseride poolt küsimus kõrgemasse sõjakooli sisseastumiskatsete otstarbekohasuse kohta, mispuhul vaielusi oli võimalus jälgida „La France Militaire'i“ veergudel.

Katsete vastased väitasid, et Prantsuse kõrgem sõjakool pole suutnud anda väejuhte, kes oleksid suutnud edukalt juhtida riviüksusi tegelikus olukorras (Ilmasõjas), kuna riviohvitserid sama ajal aga võrdlemisi hästi suutsid täita staapides kindralstaabi ohvitseride ülesandeid. Nende arusaamise järele võeti sisseastumiskatsete korraldamisega parima ohvitseridelt võimalus oma võimete esiletoomiseks.

Katsete pooldajad omakorda tulid välja ametliste andmetega, milledest esimeste suureks üllatuseks selgus, et Ilmasõja päevil kõik diviisiülemad ja kõrgemad juhid, suurem osa rügemendiülemad ja staapide juhtivaid jõude olid kõrgema sõjakooli haridusega. Riviohvitserid on küll staapides teeninud, kuid ainult kõrvalistel ametitel ja sedagi kindralstaabi ohvitseride suure puuduse tõttu, kuna viimastest paljud teeninud just vastutusrikastel rivohtadel. Prantsuse kindralstaap suutis tegutseda ilma

sõjas hiilgavate tagajärjedega ainult selletõttu, et ta koosnes kõrgemasse sõjakooli katsete teel sisseastunudest ja väljavalituist, ühtlase haridusline tasapinnaga ja ühtlaste ilmavaatega ohvitseridest. Sarnane vaade püsib Prantsusmaal kui ka mujal kultuur-riikides veel tänapäevgi.

Ülaltoodust selgub, et Kõrgemasse Sõjakooli astumisel tuleksid siiski sisseastumiskatsed korraldada. See on eriti tähtis meie oludes, kuna sellega võimaldame just noorematele, töövõimelistele ohvitseridele täiendada oma teadmisi ja ette valmistada juhtivale kohale asumiseks, muidugi peale vastava rivistääzi läbitegemist. M. T. poolt soovitatud komplekteerimisviis vaid takistaks seda eestlasele omast tungi hariduse järele.

Sõjavägi on võitlusvõimeline ainult siis, kui ühtlaselt hästi ette on valmistatud nii vanemad kui ka nooremad juhid. Hariduse andmisel tuleb käia loomulikku rada; kunstlike teede otsimine ei suuda siin anda kuigi häid tagajärgi.

Meie Kõrgema Sõjakooli ülesanne pole sugugi ette valmistada ainult diviiside, brigaadide ja rügementide juhte, vaid meie oludes peaks vastavad teadmised omama ka iga pataljoniülem. Selleks pole aga sugugi tarvilik komandeerida kõiki pataljoniülemaid Kõrgemasse Sõjakooli. Leidub küllalt ka nooremate ohvitseride keskel mehi, kellel arusaamine ei puudu põhimõttest — kes haridust tahab saada, peab õppima! Õppimiseta pole aga senini veel keegi targaks saanud.

Katse ei või kellegile olla komistuskiviks, vaid ergutuseks edasiõppimisel. Ainult teadmiste omamisega võib eestlane tõendada oma tungi hariduse järele, mitte aga kõrvalpeõikle-misega katsetest. X.

Rasked kuulipildujad pealetungilahingus.

Pealetungilahing on tule ja liikumise kombinatsioon. Tulega ette valmistamine peab andma pealetungijale ülekaalu kaitsekorras asuva vastase üle, tuli peab andma pealetungivale jalaväele varju ja võimaldama võimalikult väikesemate kaotustega jõuda lõplikuks löögiks vastase positsioonide ette — ta väljaviskamiseks positsioonist. Jämedates joontes on see kahurväe ülesanne. Halvata vaenlase vastupanu tarvilise määrani ei jäksa aga kahurvägi kunagi — juba enda jalaväe tabamise kartusel peab katkema kahurtuli 200 mtr enne ründajate positsioonesse sissemurdmist, kahurtule ja jalaväe liikumise kooskõlastamine

on peensustes võimatu ning eriti meie peame arvestama suure laskemoona kuluga.

Kahurtuld täiendab raskete kuulipildujate tuli. Nad on küllalt võimsad nende üksikute vastaspoole laskurite ja võitlusgruppide mahasurumiseks, mis säästunud kahurtulest. Rsk.-klp. on jalaväele ligemal, nende tuli painduvam juhtimiseks, pealegi on nad ründava jalaväe võrdlemisi väikeste üksuste ülemate otsekoheses kasutuses.

Tekib ainult küsimus, kuidas rsk.-klp. võimeid pealetungil täielikult ja tarbekohaselt ära kasutada. Pealiskaudselt võttes paistab küsimus üpris lihtsana — rsk.-klp. flankerivad

ja tulistavad üle pealetungijate peade ning võitlusgruppide intervallidesse. Tegelikult aga on igal neist omad puudused.

Üle peade tulistamine on teoreetiliselt lihtne, vaja ainult pealetungijate selja taga leida künkaid rsk.-klp. asetamiseks ja — tulistada. Laskeviisi on seni praktiseeritud ainult õpelaske moonaga, lahinguolukorras nõuaks see väga häid positsioone, kindlat kätt ja silma-mõõtu. On ühenduses riisikoga.

Flankeerimine on tunduvalt rippuv maastikust ja võitlusgruppide asetusest.

Mõlemad tulistamisviisid on väga head kaitsekorra juures — hästi luuratud maastiku ja võitlusgruppide täpse asetuse tundmisel. Pealetungil hävitavad võitlusgruppide edasi-liikumine ja rsk.-klp. positsioonide vahetus mõlemad elemendid.

Soodsamana paistab tulistamine läbi intervallide. (Autori isiklik vaade. Toim.) Gruppide taktika juures on rsk.-klp. tulistamiseks vabad intervallid juba loomulikult olemas. Kogu tähelepanu pühendub aga küsimusele, kuidas neid intervalle pealetungi kestel rsk.-klp. tule maksimaalse kasutamise võimaldamiseks alal hoida. Pealetungihoo on nad hõlpsad sulgunema. Kes on kohustatud valvama nende olemasolu järele — kas jalavägi või rsk.-klp. ise?

Selle üle leidub välisriikide sõjateaduslikes kirjanduses lahkavamisi. Senisele põhimõttele — jalavägi on pealetungi kandev jõud, tema jätab intervalle enda lahingukorrasse sinna, kus see tema huvides, ja teised relvliigid peavad enda tegevust jalaväe tegevuse ja huvidega kooskõlastama, on tekkinud vastupidine arvamine — rsk.-klp. on jalaväe pealetungi kandev jõud, nagu kaitsekorra, ning seepärast valivad esimestena enestele laske-sektorid.

Praeguse pealetungi-korra juures määratakse kompaniidele ja rühmadele tegevusribade vahejooned, jalaväe osad on õigustatud enda tegevusribades asenema ja liikuma enda äranägemise järgi. Sealjuures keegi ei mõtle ega pole ka kohustatud hoolitsema rsk.-klp. laskevõimaluste eest. Kõik tugineb juhuslikkusele: jalaväe võitlusgrupid ei jaksa kogu enda tegevusribasid ühtlaselt katta, jäävad enamasti legendikkudele, intervallid, mida võivad kasutada rsk.-klp. Pealetungi teine peategur — tuli — jäetakse täiesti juhuse hooleks. (Siiski mitte, sest jalaväe ja r.-kuulip. tegevuse kooskõlastab juht — patülist alates. Toim.) Tulel, eriti aga rsk.-klp. tulel, on pealetungilahingus ülesandeks katta võitlusgruppe kuni vastase positsioonidesse jõudmiseni.

Paistab loomulikuna, et rsk.-klp., mille tuli sammub võitlusgruppide eel, esimestena valiks enda sektorid. Sel juhtumusel kõik jalaväe

ülemad ei märgiks enam käskudes ainult enda tegevusalade piirjoone, vaid neis fikseeritaks kõige pealt rsk.-klp. laske-intervallid ning sellega kooskõlastaks jalavägi juba enda liikumise.

Pealetungilahingus on kaks tegurit, mille üle andmed kunagi küllaldased pole: maastik ja vastane. Üllatuste pareerimiseks nõutakse pealetungi korralt aga äärmist painduvust. Enamus ootamatusi ja takistusi vastaselt ja maastikult raskendavad peamiselt tule kasutamist, järelikult peab seisukorra peastma jalavägi võitluses mees mehe vastu.

Kohustused tingivad aga ka õigusi — pealetungil peab jalavägi jääma endiselt peremeheks, kandvaks jõuks. Vastasel korral kaotaks pealetung painduvuse, hoo ja pealetungi vaimu.

Tuli jääb pealetungi sissejuhatuseks, ettevalmistajaks, otsustab aga jalaväe löök. Põrkab pealetungi rusikas vastu vaenlase tugikuid ja leiab takistuse enda edasijõudmises, siis on jalaväe käsutuses ta rasked relvad, esijoonel rsk.-klp., mis koondatakse, koordineerides uuesti liikumist ja tuld. Pealetung ei mahu ühegi šablooni kivilenud vormi, milletõttu ka võimatu on kooskõlastada tegevusvabadust nõudvat lööki ja reeglipärasust eelistavat tuld pealetungi kõigil faasidel. Tuli peab taganema löögi kui otsustava teguri ees.

Siiski ei tohi tuld alahinnata. Tingimata on vaja leida teid löögiosa — jalaväe — ligema ja võimsama toetaja rsk.-klp. tule võimete maksimaalseks ära kasutamiseks.

Rsk.-klp. tule kasutamiseks pealetungilahingus osutub kõige otstarbekohasemaks tulistamine läbi intervallide. (Autori isiklik väide. Toim.) Selle asemel, et rsk.-kuulipildujatele ainuõigust anda nende intervallide peale ja sellele ohvriks tuua löögigruppide peremehe osa lahinguväljal, peame leidma teisi väljapääsuteid. Küsimuse tuum peitub terveneni selles, kuidas vabastada intervalle juhuslikkuse iseloomust.

Kõige pealt on tarvilik tunnustada intervallide tarvilikkusest arusaamist ja seditatud võitlejate teadvusesse. Aluse kogu sellele tööle peaks kujundama määrustik, kus oleks kindlalt väljendatud intervallide vajadus. On tarvis kindlaks määrata intervallide laiused teatavatel kaugustel, et neid seega vabastada nooremate juhtide omavolist ja juhuslikkusest. Tegevusribade määramise ja relvade koostöö organiseerimise kaasas peaks käskudes ja korraldustes aset leidma ka intervallide ja teiste rsk.-klp. laskevõimaluste lahendamine. Seda peaksid tegema kõik need ülemad, kelle käsutuses on rsk.-kuulipildujaid. (Intervallide laiuse määramine teeb käsu raskepäraseks. Kuulipilduja rühmade käsus antakse t ä p n e ü l e s a n n e — sellega saavutatakse koostöö. Toim.)

On rohkesti kõneldud, kirjutatud ja manöövritel ning taktikalistel õppustel arutatud mitmekesiste relvade koostöö tarvilikkusest ja selle puudulikkusest. Peaaegu vaikides on aga mõeldud rsk.-klp. kasutamist ja koostööst jalaväega mitmesugustes lahingufaasides. Käesolevate ridade ülesanne on küsimust kergitada vaatluspinnale. Töö peab algama õppe- ja harjutusväljadel, edasi lahingulaskmised, taktikalised õppused ja manöövrid. Neil peaks intervallide jätmise sündima teadlikult, välja minnes rsk.-klp. tule kasutusvinklist. Sama teadlik peaks olema iga tegevusest osavõtja nende tarvilikkuses ja alalhoidmises. Tree-

ninguga on vaja istutada need teadmised põhinõuetena iga võitleja verre. Samuti peaksid taktikalistel õppustel ja manöövritel rsk.-klp. kasutusviisid üksuste ülematele ja vahekohtunikkudele kujunema tähelepanu väärivaimateks vaatlusobjektideks. Kogemused leidku käsitlust „Sõdur’i“ veergudel.

Sarnast rada sammudes jõuaksime viimaks küsimuse lahendusele, mis võimaldaks rsk.-klp., nende meile eriti tähtsate relvade kõige tulusamat kasutamist pealetungilahingus, jättes sealjuures löögiosade kui peremehe õigused puutumata.

M. T.

Juriidilised näpunäited.

Nr. 4. Kuidas kaevata maaomavalitsuste poolt kaitseväelastele määratud isikumaksu asjus?

Sagedasti otsivad kaitseväelased, kellele vallaomavalitsus määranud isikumaksu, ülemuse juures „eestkostmist“ maksust vabastamise asjus. Ülemus ei saa aga mingit kaitset anda, mille tõttu sarnased ettekanded ainult aega kulutavad ja ülemust koormavad. Valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete seaduse (R. T. nr. 18/19 — 1920 a.) § 57 ja § 58 põhjal peab iga kaitseväelane, kellele maks määratud, ise esinema kahe nädala jooksul vastava omavalitsuse (valla) nõukogu ees kaebusega. Ei tee ta seda mitte, vaid pöörab ülemuse poole, siis riskerib ta kaebuse tähtaja möödalahiskimisega. Pärast tähtaja möödumist esitatud kaebused võidakse sisuliselt hoopis läbi vaatamata jätta. Kui omavalitsuse (valla) nõukogu kaebuse sisuliselt läbi vaatab, kuid tagajärjeta jätab, siis tuleb esineda edasikaebusega 14 päeva jooksul administratiiv k. korras kohaliku rahukohtuniku ees (nimetatud sead. § 60, Adm. K. k. sead. § 4 ja Riigikogu selet. 1922/54).

Mis puutub küsimusse, kas kaitseväelastelt võib nõuda isikumaksu valdade kasuks, siis tuleb selle peale vastata eitavalt. Nii praegu maksev väeteenistuse seadus, § 37 (S. K. IV r.) kui ka uus kaitseväeteenistuse seadus, § 35 (R. T. nr. 43 — 1926 a.), mis maksuma hakkab 1. I. 1927 a., vabastavad tegevteenistuses olevaid kaitseväelased omavalitsuste kasuks võetavast isikumaksust. Praegu maksva seaduse järele on nad pärast kaitseväeteenistusest lahkumist veel ühe aasta jooksul, vabastamise päevast arvates, isikumaksust vabastatud, kuna uue seaduse järele nad isikumaksust vabastatakse kuni selle aasta lõpuni, mille kestel nad teenistusest vallandati. Sellel vabas-

tamisel on see tähendus, et selle aja eest, kus isik kaitseväes teenib ja veel seaduses ette nähtud lisaaja eest isikumaksu ei määrata, kuna ükski seadus ei ütle, et selle aja jooksul endiste aastate eest määratud isikumaksu võlga sisse ei võiks nõuda.

Nr. 5. Tagatise ja trahvide nõudmise kord teolistelt.

Seadus käsib anda lõpuarve igale teolisele ja hankijale kahe kuu jooksul pärast teo lõppu. Lõpuarve andmise korda on sõjaminister veel eriti selgitanud oma käskkirjas nr. 456 — 1924 a. Praktikaks ei pea aga kõik asutused ega väeosad neist eeskirjadest kinni: ei anta üldse lõpuarvet; antakse pärast seaduslikku tähtaega, või ei kanta lõpuarvesse sisse neid nõudmisi, eriti aga tagatis- ja trahvinõudmisi, mida asutus või väeosa tahab pöörata teolise vastu. Nende puuduste tagajärjeks võib olla, et asutus või väeosa oma nõudmisõiguse teolise vastu kaotab, mille tagajärjel riik kahju kannatab. Sõjasead. K. 1869 a. XVIII r. § 92 põhjal tuleb riigikahju sarnasel korral panna süüdlaste ametnikkude peale. Seepärast peaksid viimased juba oma isiklikuis huvides täitma lõpuarvete andmisel kõik seaduse nõuded ning lõpuarved õigeks ajaks ja õieti kokku seadma ja teolisele kätte andma.

Eristat tähelepanu tuleb pöörata tagatise- ja trahvinõudmistele peale. Sõjasead. K. 1869 a. I r. § 408 p. 5 põhjal peavad Sõjaministeeriumi valitsuste poolt sõlmitud teolepingutes nende valitsuste ülemad ära otsustama, kas teoliselt tagatist ja trahvi nõuda või mitte. Varustusvalitsuse, intendantuuri, sõjariistade-, keemia-, ehituse ja korteri ning tehnika osakondade poolt sõlmitud lepingutes kuulub see õigus nende osakondade ülematele (Sõjasead. K. 1869 a. II r. §§ 240, 285, 334). Iseseisvate

väeosade poolt sõlmitud hangelepingutes nende endi hooleks jäetud soetisoperatsioonide alal otsustab tagatise- ja trahvinõudmised väeosa üle. Kui sarnane otsus tehakse, kantakse ta lõpuarve kolmandasse lahtrisse ja kuulutatakse teolisele.

Sarnane otsus tagatise nõudmise kohta tuleb teha ning sisse kanda lõpuarvesse ja teolisele kuulutada ka selkorral, kui teoline pärast seda, kui võistluspakkumiste põhjal tegu tema nimele on kinnitatud, ei ilmu lepingu sõlmimisele (S. S. Kogu 1869 a. XVIII r. § 79) ja Sõjanõukogu määrus 4. II. 1925.

See kord ei ole maksev ostu-müügi (Sõjasead. K. 1869. XVIII r., §§ 131—135) operatsioonide juures. Ostu-müügi operatsioonide järele esitatakse müüja vastu tekkivad nõudmised asutuse või väeosa ülema, või tema

eriliselt volitatud esitaja poolt tsiviil kohtule ilma eelkäiva vormilise toimetusega, s. o. lõpuarve andmiseta.

Nr. 6. Kas kommerts-soetusviis on veel maksev?

Varustusvalitsuse poolt 1920 a. välja antud Sõjasead. K. 1869 a. XVIII r. (2. väljaanne) trükkis on kommerts-soetusviisi käsitavad §§ 94—107 näidatud maksvateks. See on aga ekslik. Viga on juba mõnegi väeosa viinud eksitusse, kes selle ametlikult trükitud raamatu põhjal ette on võtnud tegelikke kommerts-operatsioone.

Sõjasead. K. XVIII r. §§ 94—107 on ära muudetud, kuid nende seast tulevad §§ 100, 101 ja 104 oma mõtte poolest käsitada komisjonäär-operatsioonide juures §§ 124, 127 ja 129 ette nähtud juhustel. K. S.

Jooni Nõukogude Vene punaväe organiseerimisest.

Punaväe organiseerimisel võib ära märkida 3 ajajärku: 1) kodusõja-, 2) Lääne-Euroopa vägede organisatsiooni järeleaimamise ja 3) praeguse, omapärase punaväe loomise ajajärku.

Kodusõja ajajärgus püüdsid Vene enamlaste juhid kujundada poliitiliselt kindlaid *revolutsioonilisi* vägesid, kusjuures pandi peaarõhku punaväe revolutsioonilise vaimustuse peale, jättes tagaplaanile sõjaväelise väljaõppe tehnilise külje.

Järgnevat punaväe organiseerimise ajajärku iseloomustavad punaste väejuhtide suurejoonelised kavatsused punaväe „masiniseerimise“ alal Lääne-Euroopa vägede eeskujul. Punase kindralstaabi poolt töötati välja rida „masiniseeritud“ väeüksuste ja relvliikide fantastilisi koosseise. Nendel koosseisudel puudus aga igasugune reaalne aluspõhi, kuna kokkuseadmisel ei arvestatud põrmugi Nõukogude Liidu ainelistele võimalustega. Koosseisud jäidki ainult paberile, tegelikult ellu viia ei suudetud suurtest kavatsustest midagi.

Muidugi ei võinud need punaväe juhid, kes arvestasid Nõukogude Liidu majanduslike üldolukorra ja Nõukogude sõjatehnika tegeliku seisukorraga, leppida lihtsa Lääne-Euroopa vägede organisatsioonilise struktuuri järeleaimamisega. Endise liidu revolutsioonilise sõjanõukogu esimehe Frunse (suri 1925 a. sügisel) ja praeguse punaväe staabi (punase kindralstaabi) ülema Tuhatševski algatusel alustati 1924 a. „Krasnaja Svesda“ veergudel avalikke vaielusi „reaalse laskurkompanii“ moodustamise üle. Frunse ja Tuhatševski nõudsid organisatsiooni rajamist punaväe taktikalise väljaõppe praktilistele nõuetele ja olemasolevatele

tehnilistele ressurssidele. Vaieluste tulemusena ilmiski „masiniseeritud jalaväe laskurkompanii“ koosseisu asemele uus „reaalne laskurkompanii“ koosseis, mis maksev veel praegugi. Ühenduses sellega suutsid end maksma panna need voolud, mis nõudsid üldse loobumist punaväe ebareaalsetest tehnilise relvastuse kavatsustest ja ühtlasi ka üleminekut omapärase punaväe loomisele kooskõlas majandusliste võimalustega.

Need voolud leiavad praegusel ajal otsekohest toetust ka nende erakondlike rühmituste poolt, mis püüavad juhtida Nõukogude sise- ja välispoliitikat enam reaallolukorrale vastavates suunades, eriti majanduslistel aladel. Need poliitilised ringkonnad on koonduvad erakonna kindralsekretäri Stalini ümber. Muidugi seisab nende huvides ka sõjaasjanduse korraldamine reaalspoliitika alustel. Sundides kõiki erakondlisi ja riiklisi organisatsioone tõsiselt arvestama tegelikkude majanduspoliitiliste tingimustega, loodetakse peasta Nõukogude Liitu majanduslike kokkuvõtte hädaohust.

Kuid punaväe juhatus pole sealjuures siiski mitte loobunud punavägede tehnilise relvastuse kavandlast suurendamisest Nõukogude Liidu majanduslike seisukorra piirides. Tehnilise relvastuse tähtsust toonitab ka Nõukogude 1925 a. välimäärustik.

Punaväe korraldamise normaalset arenemiskäiku takistavad õige tunduvalt teravad põhimõttelised lahkuminekud Vene kommunistliku erakonna mitmesuguste rühmituste vahel ja Nõukogude Liidu kaootiline majanduspoliitiline seisukord. Kuid kõige peale vaatamata avaldab meie idanaaber püüdeid kogu rahva militariseerimiseks. Selles sihis töötatakse täie hooga. M.

Sõjakirjandust.

„Militär-Wochenblatt“ nr. 15.—18. okt.

1926.

Number 15. algab endise Reichswehri ülemjuhataja kindral v. Seeckt'i läkitusega lahkumise puhul sõjaväest, milles muuseas on öeldud:

„...ma ei ole midagi paremat teha võinud kui püüda vana armee (keisriaegse — K.) voorusi nooresse armeesse (Reichswehrisse — K.) üle kanda. Kas on see mul korda läinud, seda peate teie, mu kaasvõitlejad, tõestama“...

Järgmisena on paigutatudki artikkel „Kindraloberst v. Seeckt“, milles tõestatakse, et 7. okt. s. a.

kui Riigipresident v. Seeckt'i lahkumispalve vastu võttis, r i i s u t i Reichswehrilt ta juht, kes kõik endise armee voorused on suutnud Reichswehrile üle anda ja selle tõsta austamisväärsele kõrgusele. Ühinetakse Riigipresidenti soovivaaldusega, et saabuks aeg, mil v. Seeckt võiks uuesti sõjaväkke tagasi pöörda...

(Pikemalt v. Seeckt'i kohta leidub „Södur“ nr. 19—15.V.926. K.).

„M. W.“ toimetusele on järelehuud 9. okt. s. a. surnud ennelmasõjaaegsele Saksa sõjaministrile ja Ilmasõjas 7. armee juhile kindraloberst v. Heeringen'ile. Kadunu on laiemalt tuntud selletõttu, et temale kui ennelmasõjaaegsele sõjaministrile on kirjanduses ja ajakirjanduses kallale tungitud Saksa sõjaväe nõrga varustuslise ettevalmistuse mõttes.

Artikli „Rootslaste otsus relvusoletust 1914. a.“ autor refereerib Rootsi kindralstaabilt avaldatud uurimust „Kuis rahuajal teostamata jäetud sõjaväelist organisatsiooni sõja või sõjahädaohu puhul teostada“. Rootslaste andmetel ei olevat Saksamaa ennast tarvilisel määral sõjaks ette valmistanud. Omast elavast jõust olevat Saksamaa võrreldes Prantsusmaaga enne Ilmasõda sõjaks ette valmistanud vähesed osa. Nii olevat rekruteeritud Saksamaal 1912. a. 66 miljonist kodanikust 286.616 meest ehk 0,434%; 1913. a. — 67 miljonist — 358.752 meest ehk 0,535%. Prantsusmaal olevat 1912. a. 39,6 milj. kodanikust rekruteeritud 274.972 meest ehk 0,694%; 1913. a. 39,7 milj. kodanikust — 468.000 meest ehk 1,185%. Varustuslisest küljest olevat Saksamaa samuti nõrgalt ennast sõjaks ette valmistanud. Autor tahab kasutada rootslaste andmeid selleks, et tõestada Saksamaa süütaust Ilmasõja tekkimises. Kuid sarnane katse vaevalt tasub enese, sest on teada, et saksa rahva sõjaline ettevalmistus ei piirdunud ainult rekruteerimisega, vaid kaadunud ministri kindral Heeringen'i varustusladudega. 1900. a. — 56,3 miljonist 1913. a. 67,0 miljonini võrsunud saksa rahvas (samalajal prantslased 38,9 milj. kasvasid 39,7 miljonini) omal kitsal pinnal pidi loomulikult muutuma agressiivseks, ja seda olidki kui rahvas nii ta juhid.

Artiklist „Lõuna-Euroopa sõjapoliitiline ülevaade juunist 1925 juunini 1926“ leiame andmeid:

Austria Liiduvägi koosneb 6 brigaadist à 2 jalaväe rügementi plus üks jalgratturite pataljon. Peale selle on brigaadis üks eskadron, üks välikahurväeajagu, üks pioneerpataljon. Rahulepingu põhjal võib Austria pidada 30.000 sõjameest, kuid rahaline kitsikus on võimaldanud seni pidada ainult 20.000 meest. Sõjaväe eelarve = 67,5 miljoni shillingit (umbes 3,4 miljardit Emk.). Väljaõpe põhjeneb peamiselt Saksa määrustikel. Liiduväe vorm ja varustus sarnaneb peajontes Reichswehri omale. Poliitikast osavõtt olevat Austria Liiduväes lubatud. Seni olnud suur mõju sõjaväes sotsiaaldemokraatidel. See mõju vähenevat. Üldise riigielu tervenemisega tervenevat ka sõjavägi.

Ungari Honved (v. „Södur“ nr. 38—11.IX.1926. ilmunud artikkel „Ungari sõjavägi ja kaasaegne Ungari“).

Jugoslavia. Sõjateenistuse kestvus alalisvões on 18 kuud. Alalisvões on keskmiselt 123.000 meest. Sõja puhul võib Jugoslavia anda 1½ miljonit sõjameest. Peale sõjaväe on 5000 piirivalvurit ja 20.000 šandarmi. Piiriäärsetes maakondades on vabatahtlikud organisatsioonid C e t n i k. Mervägi on korraldatud rannakaitseks. Ehitatakse juure väikesi rannakaitse laevu ja hüdroplaanide. 1926/1927. a. sõjaväe eelarve = 2,5 miljardi dinaarile (1 dinaar = umbes 7 Emk.) ja on umbes 20% kogu riigi eelarvest. Sise- kui välispoliitiliselt ei olevat riigis ühtmeelt, sest puudub rahvusline ühtlus.

Kreekamaa. Sõjavägi on reorganiseerimisel. Rahuajal peetakse lipu all 72.000 meest; teenistus 18 kuud. Peale sõjaväe on rahuajal 18.000 šandarmi. Sõja puhul Kreekamaa võib anda 400.000 meest.

Sõjaväe eelarve = 8,5 miljardit drahma (umbes 40) ? miljardit Emk.), seega 33% kogu eelarvest. Sõjavägi jaotatakse viide korpuse à 2 diviisi. On alalised diviisid Kreta ja teistel saartel. I korpuse (Athenas) koosseisu kuulub 3 pataljoni Vabariigi kaardiväge, mis olevat kuulsad abistamisega riigipöõrete korraldamistel.

Bulgaria. Rahulepingu põhjal on lubatud 33.000 meest (selles arvus 13.000 šandarmi ja piirivalvurit). Jaguneb armee 8 jalaväe ja 3 ratsa rügementi, 2 jalgratturite pataljoni, 8 kahurjaku, 3 tehnilisse pataljoni. Sõjaväe eelarve = 1,2 miljardit leva (umbes 3,5 miljardit Emk.), seega 17% kogu eelarvest. Riiki juhivad rahu ja majandusliku tervenemise poole. Itaalia mõju kasvavat nagu teisteksi Balkaniriikides.

Albania sõjavägi koosnes veel 1924. a. 8000 mehest ja reorganiseeriti sama aasta sisepöõrde tõttu miilitsaks. Miilitsa kaadriks on 1200 meest Itaalia ohvitseride üldisel juhtimisel. Peale miilitsa organiseerivat inglased 4000 meheline šandarmeeria.

Kolonel Feeser artiklis „Veel kord artilleria lahtistest tulepositsioonidest“ peab „M. W.“ nr. 12—1926“ avaldatud kindral v. Ohnesorge artiklil „Veel kord: Sõjaõpiseid kahurväe alal“ ja leiab, et kindral O. pooldavat liialt lahtiseid tulepositsioone pealetungi vaimu kasvatamise mõttes. Kolonel Feeser näitab, et Saksa taktikalit väljaõpet käsitavad eeskirjad näevad ette kahurväe tegutsemise kinnisel tulepositsioonilt. Artilleria lahtised tulepositsioonid olevat tuleviku sõjas erandiks. Rahuaja väljaõppel tulevat ka selles mõttes ette valmistuda.

„Prantslase arvamine nüüdsest Itaalias“. Artiklis refereeritakse Prantsuse ajakirjaniku juuli. august s. a. „Illustration“is ilmunud artikleid Itaalia üle. Itaalias olevat suur majanduslik kitsikus. 1926. a. eelarves oli defitsiit 10 miljardit liiri (umbes 160 miljardit Emk.). Võitluseks sisemise vaenlasega peetavat ülal 50.000 faascisti (fascisti päevapalk umbes 30 liiri).

Rahva suur juurdekasv, umbes ½ miljonit aastas, sundivat itaalasi otsima kolooniaid. Vahemere küsimus hoidvat meeli ärevil. Konflikt endiste liitlaste vahel olevat võimalik lähemas tulevikus. „M. W.“ autor lisab juure, et Saksamaa peab ette valmistuma võimaliku konflikti kasutamiseks enese huvides. Peale mainitud artiklite on nr. 15: andmeid välismaade maa- ja mereväest, sõjakirjanduse ülevaade ja mitmesuguseid teateid sõjaväe elust.

K.

Война и Техника.

„Sõda ja Tehnika“ on teaduslik-tehnika ajakiri. Ilmub Moskvas 7. aastakäiku. Üksik number sisaldab keskmiselt artikleid 4 trükipoognat; hind 45 kop. (umbes 100 Emk.). „Sõda ja Tehnika“ kuulub selle aasta teise pooleni VNO väljaannetesse, millal viimane reorganiseeriti, ja ilmub nüüd omal väljaandel. Tegeva toimetuse kolleegiumi kuuluvad endiselt D. P. Osjkin, M. N. Tuhatševski ja teisi. Üldise pealkirja all „Sõda ja Tehnika“ ilmuvad erinumbrid järgmistes küsimustes: Kahurvägi ja soomusväed. Sõja-inseneri asjandus. Sõjatööstus. Sõja topo- ja kartograafia. Sõja-keemia asjandus. Sõja-majandus. Majandus ja tööstuse mobilisatsioon. Ohuasjandus. Mehaaniline transport ja sõjateed. R K K sideasjandus jne.

Nummeratsioon on kahekordne — üldine ja eriala kohta, näiteks juunist 1926: üldine number on 287, eriala (kahurvägi ja soomusväed) nr. 44; juulist-augustist 1926. kaksiknumber — sõja-majanduse, majanduse ja tööstuse mobilisatsiooni alal kannab üldnumbrit 302—303, eriala number on 45—46. Nr. 302—303 on viimastest meil saadud numbritest, nimetan temas avaldatud üksikuid artikleid:

„Seljataguse teenistus juuli-augusti operatsioonides N.-Vene ja Poola sõjas.“ Artikkel on huvitav Cas concret omal alal punaväe kohta. „Hobuse veojõu kasutamises väliraudteedel“ artiklis leidub huvitavaid põhjendusi hobu-raudtee kasutamise paremustest.

„Ohvitseride rahaline varustus Prantsusmaal ja P.-Ameerikas.“ Ennem on ilmunud artiklid selles küsimuses Reichswehri, Belgia, Inglise jne. ohvitseride suhtes, käesolev number täiendab andmeid. RKKA juhtkonna palgaoludega ei olda rahul. (Punaväe kompaniülema üldine tasu on vähe suurem Eesti kaitsevää kompüli senisest palgast. A.)

Artiklist „Kes kellele võlgneb?“ leiame täiesti omapäraseid andmeid, mis tahavad tõendada, et ka tsaari- ja kerenskiagegne Venemaa ei jäänud võlgu liitlastele, sest viimasel ei olevat õigeaegselt ja tarviselt täitnud Vene tellimisi. Peale selle olevat miljonid puudad väärtuslikke Vene tooresaineid jäänud endiste Vene sõprade kasutada. Autor (K. Skerski) põhjendavat omad andmed arhiiv-materjalile ja lubab anda oma diplomaatile tüseda ja seni kasutamata trumbi endiste välisvõlgade reguleerimises. Peale mainitute leiame kõneall olevas kaksiknumbris veel rea huvitavaid RKKA sisemist majanduslist korraldust käsitavaid artikleid.

Ilmasõja õpistel on üldiselt tunnustatud, et juhid peaksid hästi tundma sõjatehnikat ja lahinguvälja seljataguse korraldust, sest muidu on lahingus rikkaliku tehnika otstarbekohane ja õigeaegne kasutamine rasken-

datud. Sõjaväed on pööranud selle küsimuse paremale lahendamisele tuleviku sõjas suure tähelepanu. RKKA samal otstarbel annab välja ajakirja „Sõda ja Tehnika“.

Võiksime „Sõda ja Tehnika“ kaudu jälgida Vene sõjalist mõtet sellel alal ja leida mõnegi huvitava näpuna näite sõjatehnika alal. Seda rohkem, et „S. ja T.“ toob ka kokkuvõtteid Ameerika, Inglise, Prantsuse, Saksa jne. ajakirjadest sõjatehniliste küsimuste üle.

A.

Revue Militaire Française.

Nr. 65 — 1. nov. 1927.

Sisukord.

Major P. Janet: Diviisi (teistevahelise, raamidud) pealetungi tegevus suurema ühenduse pealetungil. (Lõpp).

Kolonel Lemoine: Toiduga varustuse ja teede ühtlustatud korraldus armees.

Major Cotard: Üks mees on kõik! (Lõpp).

Kol.-leitn. Baills: „Maastiku organiseerimise ideede evolutsioon taktikas Napoleonist meie ajani“. Ajaloolise osaga autor on jõudnud olukorrani Ilmasõja alguseks. Artiklil on järg.

Major Janssen: „Manööver automobiilil“. (Lõpp.)

Sõjaväelisi uudiseid välismailt.

Raamatute ja sõjakirjanduse ülevaade.

Kaitseväe elu.

Ohvitseride Keskkogu tegevusest.

Ohvitseride Keskkogu omandas 60.000 marga eest Keskkogu kasiinole kunstnik Maksolly maali „Paju lahing“.

Keskkogu kasiino eelolev hooaeg avatakse balliga 20. nov.

Nimetusi kaitsevääs.

Vab. Valitsuse otsusega nimetati:

Kolonel-leitn. Peeter Oinas — 2. jalaväe rügemendi ülemaks;

Kindralstaabi major Oskar Plaks — II diviisi staabi ülema k. t.;

Kolonel-leitn. Peeter Baumann — Viru maakonna rahvaväe ülemaks;

Kapten Jaan Org — II diviisi intendandi k. t.

Vab. Valitsuse otsusega arvati reservi omal soovil: Kolonel Jaan Nurk, Viru maakonna rahvaväe ülem;

Kolonel Jaan Keermann, II diviisi intendant;

Major Richard Palm, kindralstaabi II osak. ülem.

Ülendusi kaitsevääs.

Vab. Valitsuse otsusega ühendati lipnikkudeks S. Ü. O. aspirantide kursused lõpetanud aspirandid, reservi arvamisega: jalaväelased — n.-allohv. Eermann, Julius ja n.-allohv. Senna, Oskar; kahurväelased: n.-allohvitserid Maasing, Otto; Tretjakovitš, Viktor ja Rosenberg, Karl.

1. diviisi staabi ohv. kogu lähem tegevuskava meelelahutuse ja enesearendamise alal.

1. diviisi staabi ohvitseride kogu ei ole liikmete arvu poolest kuigi suur. See asjaolu on

mõjunud ta senisele tegevusele, mis seisis peamiselt raamatukogu loomises ja kasiino eest hoolitsemises. Eelolev talv sellevastu töötab aga kujuneda palju mitmekesisemaks ja huvitavamaks. 5. nov. ära peetud erakorralisel üldkoosolekul otsustati muuseas kogu liikmetele korraldada:

1) ekskursioone kohalikkudesse tööstusettevõtetesse, nagu Kreenholmi, Narva kalevi-, Narva linavabrikusse jne. Hiljuti viibisid kogu liikmed ekskursioonil Kohtla põlevkivikaevanduses, kust parimad muljed kaasa toodi;

2) tutvunemist praktiliselt auto-, mootorratta-, raadioasjandusega, selgitada elulisi küsimusi teravhoiu alalt jne.; õpetuse andjad loodetakse leida kohalikkude kaitseväälaste hulgast;

3) kontaktis teiste kohalikkude ohv. kogudega loenguid kirjanduse, kunsti jne. üle, kutsudes selleks lektoreid väljaspoolt;

4) võistlusi taktikalistes töödes auhindade peale, kusjuures hindajateks oleksid kohalikud kõrgemad sõjalise haridusega ohvitserid ning vilunud rivijuhid;

5) igal nädalal üks omavaheline koosviibimine ilma perekondadeta; eesmärk — vastastikune tutvunemine male taga, raadio vastuvõtte aparadi juures jne.;

6) koosviibimisi perekondadega teelauas umbes üks kord paari kuu jooksul.

Samal koosolekul otsustati asutada ohvitseride laenukassa ja toime panna piduõhtu raamatukogu heaks.

Tallinna linna Komandantuuri VIII aastapäev.

11. novembril 1926. a.

Ranna-õhukaitse ülem kindral-major Unt võtab paraadi vastu.

Tallinna linna Komandantuuri 8. aastapäev.

11. skp. pühitses Tallinna linna Komandantuur oma 8-at aastapäeva. See tähtis päev algas kell 12 Komandantuuri õuel ärapeetava paraadiga, milleks oli üles seatud terve meeskond. Kell 12 ilmus garnisoni ülem kindral-major Unt, kes tervitas meeskonda aastapäeva puhul, lastes elada Eestit, Vab. Valitsust ja Riigikogu ning tuletades meele meie noore kaitseväge, eriti pealinna Komandantuuri ülesandeid ning senise töö tagajärgi.

Õhtul, kell 20 oli „Sõdurite Kodu“ ruumides pidu näitemängu, ettekannete ja tantsuga, mis hea mulje jättis. Silma paistis kindel kord ja sõbralik vahekord. Koosviibimisest võtsid osa ka paljud kõrgemad kaitsevägejuhid eesotsas kindral Unt'iga. Lahkuti rõõmsas meeleolus.

Auto-tankide divisjoni 3. aastapäeva pidustuste kava.

22. nov. kell 10,40 Läti külaliste vastuvõtmine Balti jaamas; kella 12 alates — külaliste tutvustamine divisjoniga; õhtul — etendus „Estonias“ ja hiljem „Eesti Auto-Klubi“ poolt korraldatav bankett Läti külalistele ja Auto-tankide divisjonile.

23. nov. kell 11. Paraad ja tankide demonstratsioon Mäe kasarmute juures;

kell 13 — bankett Ohvitseride Keskkogu kasiinos;

kell 22 — ball Ohvits. Keskkogu kasiinos ja „Sõdurite Kodus“.

24. nov. Külaliste tutvustamine linnaga; lõunasöök „Seltskondlikus majas“.

Sõjaväelised teated.

Karutapjate ordu pidustused Läti sõjaväes.

11. novembril Läti sõjavägi pühitses traditsioonilist „Karutapjate päeva“. Kõikides garnisonides peeti pidulikke sõjaväe paraade. Ordeni kavaleridele korraldati riigi kulul koosviibimisi ja lõbustusi. Ka avaldati sel päeval uute kavaleride nimed. Ordeni nõukogu on otsustanud annetada sel aastal kolmele Eesti sõjaväelasele III liigi aumärgid.

Üldse on seni jagatud 2066 aumärki, nendest — 6 — I järgu, 42 — II järgu ja 2017 III järgu. Aumärke on saanud: Läti sõjaväelased — 1746, Eesti —

147, Poola — 63, Prantsuse — 50, Soome — 23, Tšehho-Slovakkia — 15, Leedu — 8, Taani — 8, Itaalia — 2, Jaapani — 2, Belgia — 1 ja Ameerika Ühisriigid — 1. I ja II liigi aumärke ei ole saanud seni ükski Läti sõjaväelane. Eesti sõjaväelastest on saanud seni: 1 — I liigi, 9 — II liigi ja 136 — III liigi aumärke. Ordeni nõukogu otsustas annetada sel aastal aumärke Prantsuse kindralstaabi ülemale, tema abile, kõrgema sõjakooli ülemale ja mitmele Prantsuse kõrgemale sõjaväelasele, peamiselt selle eest, et need võimaldasid Läti ohvitseridele kõrgemat sõjaväelist haridust ja välja õpetasid Läti allveepaatide meeskonna. Mg.

Tallinna linna Komandandi komp. 1926 a. suvel.

Komp. ül. kpt. Puusild, I rühma ül. ltn. Haltrik, II rühma ül. ltn. Kock, komp. veltv. veltv. Veski.

Läti „Ohvitseride akadeemiliste kursuste“ (kõrgema sõjakooli) esimene lend.

8. novembril s. a. lõpetas Läti „ohvitseride akadeemilised kursused“ esimene lend: 2 koloneli, 7 kolonel-leitnanti ja 9 kaptenit. Lõpetamisel kaitses iga kursant iseseisvat teemi. Teemide kaitsmine kestis 25. oktoobrist 4. novembrini. Igal teemi kaitsjal oli kaks oponenti. Oponeerimisest võtsid osa ka kõik vanemad akadeemilise haridusega ohvitserid: kindralid Radsins, Penikis, Kalnins, Bangerski, Goppers, Buivids ja teised. Osa teeme puudutas kaudseltselt ka Eestit, nimelt: kolonel-leitnant Bubindus'e „Läti-Eesti võimalik lahingkoostöö Vene kallaletungi puhul“, kolonel-leitnant Murneiks'i „Võnnu operatsioon juunil 1919. a.“, kolonel Sömfeld'i „Bermondi kallaletung Riiale 7—10 oktoobri 1919. a.“. Teistest teemidest olid huvitavad: „Desandivõimalused Läti rannikul“, „Rahva ettevalmistus sõjaks väljaspool sõjaväe“, „Miiitavi vabastamise operatsioon 11.—24. novembr. 1919. a.“ ja teised. Lõpetajad määratakse teenistusse kindralstaabi alal. Teine „Ohvitseride akadeemiline kursus“ algas tegevust sel sügisel.

Ohvitseride täienduskursused.

Käesoleval sügisel avati Riias 7-mes ja ühes sellega ka viimane „ohvitseride täienduskursus“. Läti kaitseministeeriumi andmetel on sõjaaegsed ohvitserid, kes soovivad rahaajal edasi teenida, juba pea kõik saanud täieliku sõjaväelise erihariduse. Viimastel kursustel on 75 ohvitseri, neist suurem osa riviitud. Järgmisel õppeaastal kavatakse kursusi reorganiseerida täienduskursusteks pataljoniülemaatele, kestvusega 5—6 kuud. Kõik kompaniijärelmad, ka rahuaegse sõjakooli haridusega, peavad omi teadmisi täiendama pataljoniülemaate kursustel.

Vanaduse ülemmäär sõjaväes.

Läti kaitseministeerium töötas välja ja esitas valitsusele seaduseelnõu ohvitseride, sanitaar-ohvitseride ja sõjaväe ametnikkude teenistusvanaduse ülemmäärade kohta. Seaduseelnõus on kindlaks määratud järgmised teenistusvanaduse ülemmäärad: peastaabi ülem ja ta abi — 60 a., diviisiülemaad, nende abid, armee komandöri staabi ülem ja ta abi — 58 a., vanemad arstid ja veterinaar-arstid — 55 a., jalaväe, kahurväe, eriliste rivi ning tehniliste iseseisvate üksuste ülemad ja abid — 53 a., ratsaväe ja lennukiväe rügemendi ülemad, diviisi staabi ülemad, pataljoniülemaad, kahurväe diviisijoni ülemad, diviisi intendandid, nooremad arstid — 50 a., kompanii- ja patareijülemaad ja neile vastavatel ametitel — 45 a., lendurid ja lendur-vaatlejad — 42 a. Administratiivkohtadel on ette nähtud teine vanaduse redel, mis riviga võrreldes kõrgem. Selle seadusega on seotud uus pensioni-seadus. Iga sõjaväelane omandab pensionioiguse 20 aastase teenistuse järele. See oleks 50% palgamäärast. Kui sõjaväelane vabastatakse teenistusest vanaduse tõttu, olgugi et ta 20 aastat ei ole kaitseväs teeninud, makstakse talle pensioni 50%. Mg.

Läti ohvitseri saatmine 1. jalaväe rügemendis.

3. nov. kujunes 1. jalaväe rügemendi ohvitseride kogule keset harilikku igapäevast tegevust meeleolurikkaks õhtuks. Saatis ju rügement sel päeval Läti sõjaväe ülem-leitnant Rucels'i, kes oli komandeeritud aastaks Eestisse sõjaväe eluga tutvumise otstarbel.

Sel puhul oli ohvitseride kasiinos korraldatud ühine koosviibimine, millest osa võtsid rügemendi ülemaga eesotsas kõik rügemendi ohvitserid. Koosviibimisel ütlesid lahkujale sooje lahkumise sõnu rügemendi ülem, ohvitseride kogu ja haridus-meelelahutuse komisjoni esimehed. Anti üle maitserikkalt ilustatud kogu ülesvõtte. Ülem-leitnant Rucels vastas lühikese, kuid liigutava kõnega.

Peale koosviibimist mindi üheskoos raudteejaama, kuhu ilmus ka 1 diviisi ülem kindral-major Heinze. Veel viimased käepigistused — ja lahkunud oli meilt meie kalli liitlase — Läti kaitseväge esitaja. Kogu koosviibimisest jäi mulje, et meie liit kõveneb seesmiselt, vastastikkused arusaamised selginevad ning meie liidu koostöö omandab ikka tihedama ja kindlama ilme.

O. S.

Kõrgemad ohvitserid Prantsuse sõjaväes.

Prantsusmaal, kelle tegevvägi koosneb 33.474 ohvitserist ja 651.985 sõdurist, on 457 marssali ja kindralit ehk üks kindral iga 73 ohvitseri ja 1426 sõduri kohta.

Võrdlusena võiks nimetada, et P.-Ameerika Ühisriikide sõjaväes on 69 kindralit ehk üks kindral 171 ohvitseri ja 1808 sõduri kohta.

Prantsuse kindralid jagunevad: 6 marssali, 140 kindral-majorit ja 311 brigaadi kindralit.

Prantsuse 6 marssalist on 2 tegevteenistuses ja 4 erus (Joffre, Foch, Lyautey, Fayolle).

Prantsuse seaduste järele lähevad marssalid erusse 70 aastastelt. Kõik marssalid saavad ka erus olles täieliku palga surmani aukraadi järele ja jäävad Kõrgema sõjanõukogu (Conseil supérieur de la Guerre) liikmeteks.

1875 a. märtsi seaduse järele jäävad 3 kindral-majorit erandina teenistusse piiramata vanaduseni.

Prantsuse kõrgema sõjakooli 47. lend.

„The Coast Artillery Journal“ andmetel koosneb Prantsuse kõrgema sõjakooli (École supérieure de Guerre) 47. lend 109 ohvitser-kuulajast, kellest on 83 Prantsuse- ja 26 väljamaa ohvitserid. Prantsuse ohvitseridest on 2 majori, 61 kapteni ja 20 leitnandi aukraadis. Väljamaa ohvitserid jagunevad riikide järgi järgmiselt: P.-Ameerika Ühisr. — 3, Poola — 3, Tšehi-Slovakkia — 3, Rumeenia — 3, Kreeka — 3, Hispaania — 1, Hiina — 1, Eesti — 1, Belgia — 1, Helveetsia — 1, Türgi — 1, Paraguai — 1, Jaapani — 1, Soome — 1 ja Läti — 1.

Õppe- ja administratiiv otstarbel jaguneb kõrgem sõjakool gruppideks, 13 ohvitseri igas grupis. Väljamaa ohvitseri kuulub igasse gruppi.

Õppejõude ja kaadrit on 63 ohvitseri, kõik prantslased, peale ühe inglise, 2 end. Vene ja 1 Poola ohvitseri.

J. A-n.

Ilmasõja ohvrite arv.

Pariisi statistika ühingu endine president Gaston Cadoux on kokku seadnud statistilised andmed prantslaste kaotuste kohta Ilmasõjas 1914—1918 a.

Prantsusmaa mobiliseeris sõjaväkke kogu oma elanikkude arvust (39.600.000 inim.) 8.140.000 meest ja mereväkke 215.000 meest ning kaotas lahingutes 1.363.000 meest, mis välja teeb $\frac{1}{6}$ mobiliseeritud jõudest, $\frac{1}{7}$ meeskodanikkude arvust ja $\frac{1}{8}$ kogu Prantsusmaa elanikkude arvust.

Suurriikide kaotused Ilmasõjas surnutena ja teadmata kadunutena.

Prantsusmaa kaotus	— 1 mees iga	28 elaniku kohta.
Saksamaa	— 1	35
Austria-Ungari	— 1	50
Inglismaa	— 1	66
Itaalia	— 1	79
Venemaa	— 1	107
Am.-Ühisr.	— 1	2000

J. A-n.

Ilmasõja vaherahu 8. aastapäeva mälestamine Inglismaal.

11. nov. pühitses kogu Suur-Britannia impeerium Ilmasõja vaherahu kaheksandat aastapäeva. Eelmiste aastate eeskujul mälestati seda suursündmust ja üht miljonit Briti sõdureid, kes Ilmasõjas oma elu jätsid, 2-minutilise vaikusega ja peadepaljamisega, mis algas kell 11, s. o. silmapilgul, mil 8 aasta eest Compiègne'i metsas sõjariistade rahu alla kirjutati.

E. M-s.

Rumeenia sõjaväe juhtiva koosseisu ettevalmistamine.

(„La France Militaire“i andmetel).

A. Ohvitserid.

Tegevväes. — Ohvitseride kandidaadid saavad rühmaülema teadmistele vastava hariduse ettevalmistuskoolides, kust nad üle viiakse eri-väelike sõjakoolidesse (jala-, ratsa-, kahurväe j. n. e.).

Ohvitseride haridust täiendatakse vastavalt erialale:

1) praktiliste harjutustega; harjutustega kaardil; loengutega kas rügementides või garnisonides; staažide läbitagemisega staapides või mitmesugustest teenistustest (varustus, tervishoid), välisõitute ja manöövritega;

2) õppekeskkohtades (jala-, ratsa-, kahur-, lennu- ja -inseneriväe), kus ohvitseri tutvustatakse mitte ükski teatud väeliigi tehniliste omadustega, vaid kus käsitatakse ka nende väelike koostöötamise tingimusi (tankid, side, vaatlus j. n. e.);

3) erikursustel: topograafia, vaatlus, kehaline kasvatus, seljatagune teenistus (viimane kindralstaabi ohvitseridele);

4) täienduskursustel, mis määratud kaptenitele, kes esitatud ülendamiseks majoriteks ja kes peavad suutma juhtida vähemaid kõigist väeliiktest koosnevaid üksusi; vanematele väejuhtidele, kes juhivad või keda kavatakse määrata suurte üksuste juhtideks.

Tagavaraväes: — ohvitseride kandidaadid saavad rühmaülema teadmistele vastava üldsõjalise hariduse ettevalmistuskoolides. Tagavaraväe ohvitserid kutsutakse perioodiliselt kordamis-õppustele, mis kestavad igakord 30 päeva.

B. Allohvitserid.

Kapralid (brigadiirid) ja allohvitserid valmistatakse ette väeosade juures.

Peale selle saadetakse allohvitserid hariduse täiendamiseks veel 6-kuulistele kursustele vastavate õppekeskkohtade juures, kus võimaldatakse täiendust mitmesugustel erialadel, nagu: laskmine, autoasjandus, helgiheitjad, traaditelegraaf, telefoni-asjandus, postituvud, orienteerimine, vaatlus, side, sanitar- ja veterinar-ala, relvade korrashoid jne.

C. Sõdurid.

Õppeaasta on jagatud kahte perioodi. Esimeses perioodis minnakse läbi üksiksõduri ja jao-õppus. Teise perioodi lõpul korraldatakse koos 25—30 päevaks teenistusse kutsutud tagavaraväelastega sügised manöövrid umbes diviisi piirides.

R. T-ck.

Kroonika.

Kergejõustiku katsed ohvitseridele.

— Vab. Valitsuse otsusel määrati meie Moskva saadikuks senine siseminister hr. H. Laretei. Siseministri kohuseid täidab sõjaminister kindr.-maj. J. Soots.

— Eesti saadikule Riias hr. J. Seljamaa'le annetati teenete eest Eesti-Läti lähendamisel Kolmetähe ordeni 1. järgu märk.

— Vab. Valitsus kinnitas määruse sõjalise kasvatuse ja õppuse teostamise ja kontroleerimise kohta koolides. Selle määruse järele on sõjaline õppus sunduslik kõigile poeglastele; vabastatakse ainult tervislistel põhjustel.

— Vab. Valitsus kinnitas määruse, mille järele noortemeestele, kes enne sunduslikku teenistusse astumist saanud sõjalist ettevalmistust koolides, kaitsehiidu osades, kütisalkades, spordiseltsides või mõnes teises organisatsioonis, lühendatakse tegelikus teenistuses suundaega 2 ja 4 kuu võrra, vastavalt sellele, kas teenistusse kutsutav on saanud sõjalist haridust poole või terve noorte õppekursuse ulatuses ja sooritanud katsekomisjonides vastavad katsed.

— Eesti Panga presidendiks määrati Vab. Valitsuse poolt hr. Jüri Jaakson ning direktoriks hr. Jaan Kivisild.

— Vab. Valitsuse otsusel viiakse Piirivalve valitsus siseministeeriumi alluvusest üle rahaministeeriumi alla.

— Eesti-Läti tollide ühtlustamise komisjoni Eesti delegatsiooni esimeheks määrati Vab. Val. poolt hr. M. Martna, liikmeteks — hr. hr. R. Uritam, A. Veiler, R. Tofer ja M. Luther.

— Põllutöministeerium esines Vab. Valitsusele ettepanekuga alandada 50% võrra asunikude ehitusmaterjalide veohinda raudteel.

— Vab. Valitsus otsustas ametasutustele ette kirjutada tarvitada „Eesti“ nimetust inglise, itaalia, hispaania ja portugalia keeltes — „Estonia“; prantsuse keeles „Estonie“, saksa, rootsi, norra, taani ja hollandi keeltes — „Estland“.

— Eesti Punane Rist kavatses korraldada suurema klassiloterü 25 miljoni marga väärtuses. Peavõidud oleksid mitu miljonit marka.

— Asundustaludele hakatakse juureloigetena metsamaad andma 1—3 hekt. suuruses. Vastav seaduseelnõu on juba esitatud.

— Eelkontroll kavatsetakse kaotada. Sellekohane määrus on Riigikontrollis väljatöötamisel.

— Riigikohtu otsuse järele on jäädav väljarandamine meie põhiseaduse järele täiesti keelatud.

— Kultuurkapitali nõukogu jagas üksikute sihtkapitalide vahel 21.030.000 marka.

— Mitmesuguseid asunikudele antavaid laene ja ostuvõlgasid kavatsetakse üksikute laenusajate suhtes liita ühiseks ja ühtlaseks pikaajaliseks põllumajanduslikuks laenuks Maapanga kaudu.

— Vab. Valitsus otsustas Nõmme alevi ümber nimetada linnaks.

— Tšehoslovakkia meeskoor andis Tallinnas paar kontserti. Koor tõi kaasa Praaga linnavalitsuselt aadressi Tallinna linnale.

— Meie vagunite väliskülgedele tahetakse peale märkida riigivapp, kuna praegune märkimisviis ei ole otstarbekohane.

— Meie spordikeskliit algas ettevalmistustöid 1928 a. Olümpia mängudele Amsterdamis.

— Mereasjanduse Peavalitsus töötas välja sisevete arendamise kava, mille teostamine ümmarguselt 100 miljoni marka nõuab. Kava järele luuakse korralik laevasõidutee Virtsjärvest Naroovani.

„Kas teen ühe rekordi ära või?“

„Kust ma kukkusin — aeroplaanilt vist?“

Kõva konkurents!

Kõrgeväärtuslised
GRAMMOFONID
 ja
GRAMMOFONIPLATED

kõige suuremas valikus kogu Eestis

*
 Sõjaväelastele õige soodsad järelemaksu tingimused

O-ü. Esto-Muusika Tallinnas

A/S. „MASSOPRODUKT“
 MOÖBLIVABRIK

Tallinnas, S. Tartu m. nr. 61d, tel. 18-96

MOODSAD MÖÖBLID

kogu toa sisseadetena kui ka üksikult

Söögitoad,
 magamistoad,
 kabinetid,
 võõrastetoad,
 nahkmööblid

Tellimised täidetakse kiiresti

AJAKOHASED TUNTUD HEADUSES
 RAADIO VASTUVÖTTE KOMPLEKTID,
 KÕVENDAJAD, VALJULTRÄÄKIJAD
 JNE. IGAS SUURUSES

RAADIO-INSENERI ERITEADLASE JUHA-
 TUS AMATÖÖRIDELE JA APARAATIDE ISE-
 EHTAJATELE SUUSÕNAL JA KIRJALIKULT

KAITSEVÄE OSADELE, KLUBIDELE JA
 KAITSEVÄELASTELE SOODSAD MAKSU-
 TINGIMUSED

TEHN. BÜROO „STANDARD ELECTRIC“ Ins. A. REINKE

RAARIO JA ELEKTRI TARBEASJADE
 SPETSIAALÄRI

TALLINN, VALLI TÄN. 4 — TEL. 27-90

Soomusrõngide diviis Vabadussõjas.

Punaväe sissetungimine ja väljatõrjumine.

Kokku seadnud soomusrõngide brigaadi ajaloo komitee korraldusel

Ed. Laamann.

Hind 200 marka.

Müügil „Sõduri“ talituses, Uus tän. № 10.